

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องการทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษด้วยตัวแปรด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย บุคลิกภาพ และลักษณะประชากรของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งการนำเสนอเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ตอนที่ 2 ตัวแปรที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

คำว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีนัยการศึกษาได้ให้ความหมายและคำจำกัดความตามแนวคิดและเหตุผลของแต่ละคน แม้จะใช้ถ้อยคำต่างกัน แต่ก็มีความหมายโดยรวมสอดคล้องกัน ดังนี้

ไพศาล หวังพาณิชย์ (2536, หน้า 139) กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คุณลักษณะและความสามารถของบุคคลอันเกิดจากการเรียนการสอน เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและประสบการณ์ของการเรียนรู้ ที่ได้รับการฝึกอบรมหรือการสอน สุวิทย์ หิรัญกานต์ สิริวรรณ เมธีวัฒน์ และ ชรินทร์ อินทิราภรณ์ (2540, หน้า 5) กล่าวว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ผลของการสอน หรือ ผลงานที่เด็กได้จากการประกอบกิจกรรมนั้น ๆ หรือ ความสำเร็จที่ได้รับจากความสามารถ ความรู้และทักษะ

กูด (Good, 1973, p. 7) กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่ได้เรียนรู้ในสิ่งที่ได้รับการอบรมสั่งสอน เป็นความรู้หรือทักษะอันเกิดจากการเรียนรู้ในวิชาต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้มาแล้ว

ดันกิน และ บิดเดิล (Dunkin & Biddle, 1974, p. 46) ได้กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในผู้เรียน อันเป็นผลมาจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมในห้องเรียนกับผู้สอน และผู้เรียนคนอื่น ๆ

สไตน์ (Stein, 1980, p. 11) กล่าวว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความรู้หรือความสามารถของผู้เรียนแต่ละคนในสิ่งที่เขาได้เรียนรู้

ฮูเซน และ โพสต์เลทท์วาท (Husen & Postlethwaite, 1985, p. 35) กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นผลสะท้อนของความรอบรู้และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในระหว่างที่มีการพัฒนาในด้านทักษะและความรู้

เฮนนิ่ง (Henning, 1987, p. 6) ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่าเป็นความรู้ความสามารถจากการเรียนที่มีเนื้อหาที่กำหนดไว้ โดยมีจุดประสงค์ระบุไว้อย่างชัดเจน

จากที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง การพัฒนาทางด้านทักษะความรู้ ความสามารถของผู้เรียนหลังจากได้ผ่านกิจกรรม กระบวนการเรียนการสอนมาแล้ว

องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ฮาร์วิกเอิร์สท นีวเกาเทน และ เบอร์ไนซ์ (Harvighurst, Neugarten & Bernice 1969, p. 159) ได้ชี้ให้เห็นองค์ประกอบ 4 ประการ ซึ่งเป็นสิ่งตัดสินระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดังนี้

1. ความสามารถที่ติดตัวมาแต่กำเนิด
2. ชีวิตและการอบรมในครอบครัว
3. ประสิทธิภาพของโรงเรียน
4. ความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง หรือระดับความมุ่งมั่นในอนาคต

คาร์โรล และ จอห์น (Caroll & John, 1971, p. 72) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระบบโรงเรียนของนักเรียนประกอบด้วยองค์ประกอบ 2 ด้าน ดังนี้

1. องค์ประกอบภายใน มี 3 ประการ คือ

- 1.1 ความถนัดทางการเรียน

- 1.2 ความสามารถที่จะเข้าใจคำสั่งสอน ซึ่งเป็นส่วนผสมผสานกันระหว่างเขาวนปัญญาทั่วไปกับความเข้าใจภาษา

- 1.3 การอุทิศเวลาให้กับการเรียน หรือ นิสัยในการเรียน

2. องค์ประกอบภายนอก มี 2 ประเภท คือ

- 2.1 ความเหมาะสมของระยะเวลาที่โรงเรียนจัดการศึกษาให้ตามความสามารถของนักเรียนแต่ละคน

- 2.2 ประสิทธิภาพในการสอนของครู

เคลาส์แมร์ (Klausmeir, 1975, pp. 28-29) ได้ให้ความสำคัญของคุณลักษณะของผู้เรียนว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการอธิบายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นอกเหนือจากองค์ประกอบอื่น ๆ คือ คุณลักษณะของครู พฤติกรรมระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน คุณลักษณะของ

กลุ่มผู้เรียน สภาพแวดล้อม และสิ่งอำนวยความสะดวก นอกจากนั้นยังอธิบายเพิ่มเติมว่า องค์ประกอบด้านคุณลักษณะของผู้เรียนนั้นประกอบด้วยองค์ประกอบย่อยอีก 6 ประการ ดังนี้

1. ความพร้อมทางสมองที่เกี่ยวข้องกับความสามารถทางสติปัญญา และความสามารถด้านความรู้ ความคิด รวมทั้งพื้นฐานความรู้เดิม
2. ความพร้อมทางกายภาพที่เกี่ยวกับความสามารถทางด้านทักษะรวมทั้งสุขภาพ
3. คุณลักษณะทางจิตใจที่รวมความสนใจ เจตคติ ค่านิยม และบุคลิกลักษณะ
4. เพศ
5. อายุ
6. ภูมิหลังทางครอบครัว

จะเห็นได้ว่า องค์ประกอบเหล่านี้ เป็นสิ่งสำคัญต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เพื่อผู้เรียนจะได้รู้ถึงโลกกว้างทางการศึกษา ความถนัด ความเหมาะสม และความสามารถของตนเอง เมื่อมีความพร้อมที่จะศึกษาและประกอบอาชีพตามความสามารถของตนเองอย่างแท้จริง

การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การวัดหรือการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นกิจกรรมที่ทำให้ทราบถึง การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของผู้เรียน และยังสามารถตรวจสอบกิจกรรม หรือวิธีการจัดการเรียนการสอนได้อีก ดังนั้นการวัดที่เหมาะสม คือการประเมินตามสภาพจริงโดยใช้เครื่องมือหลาย ๆ อย่าง เช่น การทำงานเป็นกลุ่ม ผลสำเร็จของงาน ความรู้ที่เป็นเนื้อหาวิชา เป็นต้น

ถ้วน สายยศ (2538, หน้า 147) ได้ให้ความหมายของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ว่า เป็นแบบทดสอบที่วัดความรู้ของนักเรียนที่ได้เรียนไปแล้วจะเป็นข้อคำถามให้นักเรียนตอบหรือให้นักเรียนปฏิบัติจริง แบ่งเป็น 2 ชนิด คือ

1. แบบทดสอบของครู หมายถึง ชุดคำถามที่ครูเป็นผู้สร้างขึ้นซึ่งเป็นคำถามที่เกี่ยวกับความรู้ที่นักเรียนได้เรียนรู้ในห้องเรียนว่ามีความรู้มากแค่ไหน บกพร่องตรงไหนจะได้สอนซ่อมเสริม หรือวัดดูความพร้อมที่จะเรียนบทใหม่โดยขึ้นอยู่กับจุดประสงค์การเรียนรู้

2. แบบทดสอบมาตรฐาน หมายถึง แบบทดสอบที่สร้างขึ้นจากผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขา หรือจากครูที่สอนวิชานั้น แต่ผ่านการทดสอบคุณภาพหลายครั้ง จนมีคุณภาพดีพอจึงสร้างเกณฑ์ปกติในแบบทดสอบนั้น เพื่อใช้เป็นหลักและเปรียบเทียบผลเพื่อประเมินค่าของการเรียนการสอนแบบทดสอบมาตรฐานจะมีคู่มือประกอบการสอบ และมีมาตรฐานในการแปลคะแนน เนื่องจากแบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้น และแบบทดสอบมาตรฐาน มีวิธีการสร้างข้อคำถามเหมือนกัน

เป็นคำถามที่วัดเนื้อหา และพฤติกรรมที่สอนไปแล้วที่สามารถวัดได้ และควรวัดให้ครอบคลุม พฤติกรรมต่าง ๆ ดังนี้ คือ ด้านความจำ ด้านความเข้าใจ ด้านการนำไปใช้ ด้านการวิเคราะห์ ด้านการสังเคราะห์ และด้านการประเมินค่า

ตอนที่ 2 ตัวแปรที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตัวแปรที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ มี 4 ด้าน ดังนี้

ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive)

ด้านจิตพิสัย (Affective)

ด้านบุคลิกภาพ (Personality)

ด้านลักษณะประชากร (Demographic)

ด้านพุทธิพิสัย

พุทธิพิสัย (Cognitive) หมายถึงพฤติกรรมเกี่ยวกับสมรรถภาพทางสมองหรือสติปัญญา

ของบุคคล (สมนึก ภัททิยธนี, 2546, หน้า 20)

สิ่งที่แสดงถึงพฤติกรรมที่เกี่ยวกับสมรรถภาพทางสมอง หรือสติปัญญาของบุคคล การวัดผลสัมฤทธิ์ทางด้านพุทธิพิสัยนั้น สามารถประเมินได้ดังนี้

1. ผลการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษหลัก

2. ความสามารถทางสติปัญญา

3. การรับรู้ความสามารถทางวิชาการ

1. ผลการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษหลัก

ผลการเรียนวิชาภาษาอังกฤษเป็นเครื่องบ่งชี้ความสำเร็จในการศึกษา ประสบการณ์ ความสำเร็จ และความล้มเหลวเป็นสิ่งที่มิอาจหลีกเลี่ยงได้ ความคาดหวัง แรงจูงใจ และปฏิกิริยาทางจิต ทำให้บุคคลรับรู้ตนเอง และประเมินค่าตนเองแตกต่างกัน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ หลัก จึงเป็นตัวแปรหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ และพัฒนาความสามารถของบุคคล

อัจฉรา วงศ์โสธร (2539) ได้กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาเป็นข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความสำคัญต่อตัวผู้เรียน ผู้สอน ผู้บริหาร และผู้ปกครอง เพราะจะเป็น ประโยชน์สำหรับการพิจารณาในด้านการพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้ภาษา ที่ดีขึ้น

การวัดและประเมินผลการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ

กรมวิชาการ (2544 ข, หน้า 7) ได้ให้คำอธิบายการกำหนดระดับผลการเรียนวิชาภาษาอังกฤษดังนี้

4 หมายถึง ผลการเรียนดีมาก

3 หมายถึง ผลการเรียนดี

2 หมายถึง ผลการเรียนปานกลาง

1 หมายถึง ผลการเรียนผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนด

0 หมายถึง ผลการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษกับผลการเรียนเฉลี่ยวิชาภาษาอังกฤษ

มลิวลัย สุขประเสริฐ (2535) ได้ศึกษาผลของการใช้กิจกรรมคัดสรรที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ด้านการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษต่ำ พบว่า

1. นักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมคัดสรร จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร โดยรวม สูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมตามกระทรวงศึกษาธิการ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

2. นักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมคัดสรรมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสูงกว่ากลุ่มที่ใช้กิจกรรมตามแผนของกระทรวงศึกษาธิการในแต่ละด้าน คือ ด้านการฟัง ด้านการพูด ด้านการอ่าน และด้านการเขียน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

3. หลังการทดลองนักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมคัดสรร มีผลสัมฤทธิ์ทางการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จากงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า กิจกรรมคัดสรรเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษที่สูงกว่ากิจกรรมตามหลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

บุษบา โชคช่วยชู (2536) ได้ศึกษาผลของการเรียนแบบร่วมมือที่มีต่อความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีผลสัมฤทธิ์สูงทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ พบว่า

1. นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษสูงที่เรียนการเขียน ตามวิธีเรียนแบบร่วมมือ มีความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษสูงกว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษที่เรียนการเขียนตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

2. นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษสูงที่เรียนการเขียนตามวิธีแบบร่วมมือ มีความสามารถด้านแนวคิดในการเขียนภาษาอังกฤษสูงกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษที่เรียนการเขียนตามแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

รุจิรา คำแสนใส (2539) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเรียนการสอนกับผลสัมฤทธิ์ในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษสูงและต่ำ พบว่า

1. ครูสอนภาษาอังกฤษชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ส่วนใหญ่สอนตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร แต่ครูสอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษต่ำจะเน้นสอนตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร มากกว่าครูสอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษสูง โดยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

2. การปฏิสัมพันธ์ทางวาทะกับนักเรียนมีอิทธิพลทางตรงมากกว่าทางอ้อม คือ การอธิบายหรือบรรยาย พฤติกรรมทางอ้อมที่ครูปฏิบัติมาก คือการถามคำถาม ครูยอมรับหรือนำความคิดของนักเรียนไปใช้ โดยนักเรียนเป็นฝ่ายตอบคำถามมากกว่าเป็นฝ่ายคิด

3. ผลสัมฤทธิ์ในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนกลุ่มสูงมีค่ามัชฌิมเลขคณิต เท่ากับ 56.00 คะแนน จากคะแนนเต็ม 80.00 คะแนน ส่วนในโรงเรียนกลุ่มต่ำมีค่ามัชฌิมเลขคณิต เท่ากับ 53.33 คะแนน

4. พฤติกรรมการสอนของครูสอนภาษาอังกฤษ มีแนวโน้มมีความสัมพันธ์ทางลบกับผลสัมฤทธิ์ในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

5. สภาพทั่วไปของครูสอนภาษาอังกฤษที่เรียนวิชาเอก หรือโทด้านภาษาอังกฤษ ร้อยละ 37.50 และวิชาเอกอื่น ๆ ร้อยละ 62.50 ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการสอนภาษาอังกฤษมากกว่า 10 ปี และเคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับหลักสูตรภาษาอังกฤษตามแนวการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ปัญหาในการสอนของครูภาษาอังกฤษ คือ ปัญหาด้านการจัดกิจกรรม ด้านตัวครู ด้านตัวนักเรียน ด้านสื่อการสอนและด้านผู้บริหาร ความต้องการเกี่ยวกับการสอนตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร คือ ต้องการได้รับการนิเทศการสอน เอกสารประกอบการสอน การเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับวิธีสอน การสร้างสื่อการสอน และวิธีการประเมินผล ตลอดจนต้องการแบบทดสอบมาตรฐาน และการปรับปรุงเนื้อหาและกิจกรรมในแบบเรียนให้เป็นปัจจุบัน

สปาค และ แกนส์โซว์ (Sparks & Ganschow, 1995) ได้เปรียบเทียบผู้เรียนภาษาต่างประเทศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกับสูง พบว่า ผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำมีความสามารถทางด้านภาษา และความถนัดทางภาษาดำกว่าผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงอย่างมีนัยสำคัญ

2. ความสามารถทางสติปัญญา

ความหมายของความสามารถทางสติปัญญา

ธอร์นไดค์ และ เฮเกน (Thordike & Hagen, 1972) กล่าวว่า สติปัญญา เป็นความสามารถในการแสดงการตอบสนอง และจัดการกับสถานการณ์ใหม่ ๆ ได้ดี

สตอดดาร์ด (Stoddard, 1972) กล่าวว่า สติปัญญา หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจ และกระทำสิ่งต่าง ๆ คือความสามารถในการทำกิจกรรมที่ยาก ความสามารถในการทำกิจกรรมที่สลับซับซ้อน ความสามารถในการทำกิจกรรมที่เป็นนามธรรม และความสามารถในการทำกิจกรรมได้ด้วยความสะดวก

คิง (King, 1981) ได้กล่าวว่า การรับรู้เป็นความคิด ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งของบุคคล ซึ่งเป็นผลลัพธ์ที่เกิดจากกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลข่าวสาร การจัดระบบข้อมูล การตีความ และส่งผ่านข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากประสาทสัมผัสและความจำเป็นกระบวนการที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว นอกจากนี้การรับรู้ยังมีความหมายต่อประสบการณ์ต่อสภาพลักษณะของความจริง และมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลนั้น

ดังนั้น ความสามารถทางสติปัญญา หมายถึง ระดับความสามารถของสมองที่มีอยู่ในตัวของบุคคลที่ได้จากการเรียนรู้ การฝึกฝน และประสบการณ์ต่าง ๆ ในด้านความจำ การคิดอย่างมีเหตุผล

แนวคิดเกี่ยวกับสติปัญญา

ทฤษฎีเกี่ยวกับความสามารถทางสมองของเธอร์สโตนเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางของนักจิตวิทยาชาวอเมริกา ผู้นำในการสร้างทฤษฎีนี้คือ เธอร์สโตน (Thurstone) ศาสตราจารย์วิชาจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยชิคาโก (ล้วน สายยศ, 2541, หน้า 43-46)

เธอร์สโตน เชื่อว่าความสามารถทางสมองของมนุษย์ต้องประกอบด้วยความสามารถย่อยหลาย ๆ อย่าง จึงได้ค้นคว้าหาความสามารถย่อย ๆ เหล่านั้น และได้พัฒนาทฤษฎีนี้ขึ้นมาจากการใช้แบบทดสอบทางจิตวิทยามากกว่า 50 ฉบับ ทำการทดสอบนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหลายร้อยคน ได้วิเคราะห์หาแนวโน้มปัญหาหรือความสามารถทางสมองของมนุษย์ออกมาได้หลายอย่าง แต่ที่เห็นได้ชัดและสำคัญ ๆ มีอยู่ 7 ด้าน คือ

1. ความสามารถทางด้านภาษา องค์ประกอบส่วนนี้ของสมองจะส่งผลถึงความสามารถด้านความเข้าใจในภาษาและการสื่อสารทั่ว ๆ ไป และเป็นการวัดความสามารถในการรู้ความหมายของคำหรือศัพท์ต่าง ๆ สามารถจับใจความของเรื่องราว การพูด คำสนทนาได้อย่างดี รวมทั้งสามารถอ่านจับใจความ แปลความ ตีความ และวิเคราะห์ความสำคัญของข้อความ ความสามารถทางภาษานี้มีผลต่อการเรียนและการประกอบอาชีพแทบทุกประเภท เพราะต้องใช้สื่อความหมาย

ตลอดเวลา คนที่มีความสามารถด้านนี้สูงเหมาะที่จะประกอบอาชีพทางครู นักกฎหมาย นักภาษาศาสตร์ นักวิจารณ์ และผู้ที่มีหน้าที่สรุปรายงานต่าง ๆ เช่น รายงานการประชุม รายงานทางวิชาการ เป็นต้น

2. ความสามารถทางด้านตัวเลข องค์ประกอบด้านนี้ส่งผลให้มีความเข้าใจในวิชาคณิตศาสตร์ต่าง ๆ ได้ดี มีความสามารถมองเห็นความสัมพันธ์และความหมายของจำนวนและมีความแม่นยำคล่องแคล่วในการบวก ลบ คูณ หาร ในวิชาเลขคณิตได้อย่างดีด้วย และเป็นการวัดความสามารถในการคิดคำนวณหาความสัมพันธ์ของจำนวนและปริมาณ จุดมุ่งหมายของการวัดความสามารถด้านนี้ เพื่อตรวจสอบว่าผู้ตอบมีความคิดรวบยอด ทางคณิตศาสตร์เพียงใด ผู้ที่มีความสามารถด้านนี้สูงเหมาะที่จะประกอบอาชีพเกี่ยวกับการคำนวณหรือสาขาวิชาชีพที่ต้องใช้คณิตศาสตร์ เช่น นักสถิติ นักบัญชี พนักงานการเงิน นักวิทยาศาสตร์ เป็นต้น

3. ความสามารถทางด้านเหตุผล องค์ประกอบนี้แสดงถึงความสามารถด้านวิจารณ์ญาณหาเหตุผลค้นคว้าหาความสำคัญ ความสัมพันธ์ หลักการทั้งหลายที่สร้างกฎหรือทฤษฎี และเป็นความสามารถในการใช้วิจารณ์ญาณเพื่อวินิจฉัยและลงสรุปอย่างถูกต้อง ความสามารถด้านเหตุผลเป็นคุณลักษณะสำคัญที่สุดของบุคคลทุกอาชีพ โดยเฉพาะที่ต้องเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ

4. ความสามารถทางด้านมิติสัมพันธ์ เป็นการวัดความสามารถในการมองเห็นและเข้าใจเกี่ยวกับมิติต่าง ๆ จะส่งผลให้คนเข้าใจถึงขนาดต่าง ๆ อันได้แก่ ความสั้น ยาว ไกล ใกล้ รูปร่าง ทิศทาง และพื้นที่หรือทรวดทรงที่มีขนาดและปริมาณแตกต่างกัน สามารถสร้างจินตนาการให้เห็นส่วนย่อย และส่วนผสมของวัตถุต่าง ๆ เมื่อนำมาซ้อนทับกันสามารถรู้ความสัมพันธ์ของรูปทรงเรขาคณิตเมื่อเปลี่ยนแปลงที่อยู่ ความสามารถด้านนี้ถือว่าเป็นความสามารถพื้นฐานที่ทำให้บุคคลเกิดจินตนาการและมโนภาพต่าง ๆ ผู้มีความสามารถด้านนี้สูงเหมาะที่จะประกอบอาชีพต่อไปนี้ คือ สถาปนิก วิศวกร นักผังเมือง นักบิน นักขับรถ นักตกแต่ง

5. ความสามารถทางการรับรู้ องค์ประกอบของสมองด้านนี้ เป็นการวัดความสามารถในการมองเห็นรายละเอียดของสิ่งที่ได้พบเห็น ความคล้ายคลึงหรือความแตกต่างระหว่างสิ่งของต่าง ๆ อย่างรวดเร็วและถูกต้อง คนที่มีความสามารถด้านนี้สูงถือว่าเป็นคนช่างสังเกตเหมาะจะทำงานละเอียดประณีต อาชีพที่เหมาะสมสำหรับคนพวกนี้ คือ งานตรวจสอบงานเสมียน พนักงาน พิมพ์ดีด ช่างซ่อมเครื่องไฟฟ้า

6. ความสามารถทางด้านความจำ เป็นความสามารถด้านความทรงจำแบบท่องจำ หรือจำโดยอาศัยสิ่งสัมพันธ์ ถือว่าความจำเป็นพื้นฐานของการเรียนและการประกอบอาชีพเกือบทุกประเภท

7. ความสามารถทางด้านการคล่องแคล่วในการใช้คำ เป็นความสามารถที่จะใช้คำได้มากในเวลาจำกัด เช่น ให้หาคำขึ้นต้นด้วย “ต” มากที่สุดในเวลาจำกัด เป็นต้น ความสามารถด้านนี้จะส่งผลถึงการเจรจา และการประพันธ์ร้อยแก้ว และร้อยกรอง ตอบโต้ทันทีทันใดอย่างที่เขาเรียกว่า มีปฏิภาณไหวพริบในการเจรจา ในการพูด การเขียน คือความสามารถใช้ถ้อยคำต่าง ๆ ในการเจรจา หรือตอบโต้อย่างรวดเร็ว ผู้ที่มีความสามารถด้านนี้สูงเหมาะที่จะประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการพูด การเขียน เช่น โฆษก นักโฆษณา นายหน้าธุรกิจ นักประพันธ์ นักเขียน นักหนังสือพิมพ์ เป็นต้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษกับความสามารถทางสติปัญญา

กาญจนา เขียวหอม (2544) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถภาพสมองด้านความคิดเอกนัยทางรูปภาพในผลการคิดตามทฤษฎีของกิลฟอร์ด กับความมีเหตุผลเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างสมรรถภาพทางสมองด้านความคิด เอกนัยทางรูปภาพ ในผลการคิดทั้ง 6 แบบ กับความมีเหตุผลเชิงวิเคราะห์ มีค่าเท่ากับ .83 ซึ่งสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และค่าน้ำหนักความสำคัญของสมรรถภาพสมองด้านความคิดเอกนัยทางรูปภาพในผลการคิดแบบกลุ่ม แบบความสัมพันธ์แบบระบบ แบบการแปรรูป และแบบการประยุกต์ ส่งผลต่อความมีเหตุผลเชิงวิเคราะห์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่สมรรถภาพทางสมองด้านความคิดเอกนัยทางรูปภาพในผลการคิดแบบหน่วย ส่งผลต่อความมีเหตุผลเชิงวิเคราะห์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ไพรวรรณ จิราสิต (2545) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสนใจในอาชีพกับความสามารถทางสมองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า การวิเคราะห์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างความสนใจในอาชีพกับความสามารถทางสมองด้านภาษา และด้านความจำ สามารถอธิบายความแปรปรวนของความสามารถทางสมองได้อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และสหสัมพันธ์พหุคูณของความสนใจในอาชีพกับความสามารถทางสมองด้านภาษา และด้านความจำ มีค่า .086 และ .148 ส่วนความสนใจในอาชีพทุกกลุ่มไม่มีสหสัมพันธ์พหุคูณกับความสามารถทางสมองด้านตัวเลข ด้านเหตุผล ด้านมิติสัมพันธ์ ด้านการรับรู้ และด้านความคล่องแคล่วในการใช้คำ

อารีย์ รุ่งนิมิตร (2536) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถทางสติปัญญาบางประการกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า ความสามารถทางสติปัญญา ด้านมิติสัมพันธ์ด้านจำนวน ด้านการสังเกต รับรู้ ด้านเหตุผล และด้านการใช้คำสามารถทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ร้อยละ 30.51

แอนโทนี ฟิลลิปส์ และคริสติน (Anthony, Phillips & Christine, 2000) ได้ศึกษาตัวพยากรณ์ ด้านพุทธิปัญญา อารมณ์ บุคลิกภาพ และลักษณะประชากรต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาภาษาต่างประเทศ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1-4 ในมหาวิทยาลัยทางตอนใต้ของประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า

1. ด้านพุทธิปัญญา ตัวแปรผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ย และตัวแปรความคาดหวังต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาต่างประเทศอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .001

2. ด้านอารมณ์ ตัวแปรความวิตกกังวล และตัวแปรการรับรู้ความสามารถทางวิชาการมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาต่างประเทศอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .001 ส่วนตัวแปร การรับรู้ความสามารถทางสติปัญญามีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาต่างประเทศอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

3. ด้านบุคลิกภาพ ตัวแปรการเรียนแบบร่วมมือมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาต่างประเทศอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และตัวแปรการเรียนแบบอิสระมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาต่างประเทศอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

4. ด้านลักษณะประชากร ตัวแปรเพศ และตัวแปรจำนวนวิชาภาษาต่างประเทศ มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาต่างประเทศอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

สรุปความสามารถทางสติปัญญา หมายถึง ระดับความสามารถของสมองที่มีอยู่ในตัวของบุคคลที่ได้จากการเรียนรู้ การฝึกฝน และประสบการณ์ต่าง ๆ ในด้านความจำ การคิดอย่างมีเหตุผล ซึ่งวัดได้จากความสามารถทางด้านภาษา ด้านตัวเลข ด้านเหตุผล ด้านมิติสัมพันธ์ ด้านการเรียนรู้ ด้านความจำ และด้านความคล่องแคล่วในการใช้คำ

3. ความสามารถทางวิชาการ

ความสามารถของคนมีผลต่อพฤติกรรมของบุคคลในหลาย ๆ ด้านด้วยกันโดยผ่านกระบวนการทางปัญญา กระบวนการจิตใจ กระบวนการทางความรู้สึกและกระบวนการเลือกสิ่งที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น แต่สิ่งที่ผู้วิจัยสนใจและต้องการจะศึกษานั้นเป็นการรับรู้ความสามารถของคนที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเสนอเฉพาะผลของการรับรู้ความสามารถของคนที่มีความสามารถทางวิชาการเพียงด้านเดียว

การรับรู้ความสามารถของตนมีบทบาทอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของมนุษย์ตลอดชีวิต นักเรียนหรือนักศึกษาที่มีความเชื่อว่าตนเองมีความสามารถในการเรียนรู้ทางด้านวิชาการจะส่งผลต่อความมุ่งมั่น ความสนใจ ความถนัด ความสำเร็จในการเรียน ตลอดจนการเตรียมตัวให้ไปสู่อาชีพที่สนใจ ชุง และ เฮนสัน (Schunk & Hanson, 1989, p. 352) กล่าวว่าผู้ที่มีการรับรู้

ความสามารถของตนเองในด้านวิชาการจะทำให้เกิดความวิตกกังวล ซึ่งการรับรู้ความสามารถของตนทางด้านการศึกษาก็จะเป็นผลมาจากความล้มเหลวในการเรียนในอดีตนั่นเอง ซึ่งการรับรู้ความสามารถของตนทางด้านการศึกษานั้นหมายถึง การที่บุคคลสามารถตัดสินความสามารถของตนในการจัดการกับวิชาที่ตนต้องศึกษาได้

นอกจากนี้การรับรู้ความสามารถของตนยังมีผลต่อแรงจูงใจในการเรียนรู้ แบนดูรา (Bandura, 1977, p. 232) เชื่อว่าการรับรู้ความสามารถของตนมีอิทธิพลต่อระดับของความพยายามในการเรียนรู้ของบุคคลการทำกิจกรรมต่าง ๆ โดยไม่ย่อท้อและการเลือกกิจกรรมที่ทำหยาและเหมาะสมกับสภาพของตน บุคคลที่มีการรับรู้ความสามารถของตนสูงจะเป็นบุคคลที่มักจะมี การเตรียมตัวพร้อมอยู่เสมอ พร้อมทั้งจะทำงานหนัก อดทนทำงานโดยไม่ย่อท้อเมื่อต้องเผชิญกับงานที่ยากมากกว่าบุคคลที่มีความสงสัยในความสามารถของตน นอกจากนี้ ซาโลมอน (Salomon, 1984 อ้างถึงใน ฌนิชา แซ่ฮ้อง, 2543, หน้า 23) ศึกษาพบว่า การรับรู้ความสามารถของตนมีความสัมพันธ์กับระดับของความพยายามและสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักศึกษาซึ่งการศึกษาของ Salmon นี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ เลน บราว และลาคิน (Lent, Brown & Larkin, 1984 อ้างถึงใน ฌนิชา แซ่ฮ้อง, 2543, หน้า 25) ที่ได้สำรวจระดับของการรับรู้ความสามารถของนักศึกษาช่างกลและติดตามผลเป็นเวลา 1 ปี พบว่านักศึกษาที่มีความเชื่อในความสามารถของตนสูงจะมีความอดทนในการทำงานได้ยาวนานกว่า และทำคะแนนสอบในวิชาวิทยาศาสตร์ได้สูงกว่านักศึกษาที่มีการรับรู้ความสามารถของตนต่ำ

การรับรู้ความสามารถของตนมีผลทำให้นักศึกษามีความอดทนในการทำงานได้นาน จึงทำให้นักศึกษาได้มีโอกาสพัฒนาศักยภาพของตนเพิ่มมากขึ้น อันจะส่งผลทำให้นักศึกษาเหล่านั้นมีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูงขึ้น เมื่อมีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูงขึ้นก็จะมีแรงจูงใจในการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น และเมื่อนักศึกษามีแรงจูงใจเพิ่มขึ้นก็จะส่งผลให้นักศึกษามีความพยายามที่จะเรียนรู้มากขึ้นสามารถกำหนดเป้าหมายในการเรียนได้เพิ่มขึ้นและท้าทายกับความสามารถของตนเพิ่มมากขึ้น อันจะส่งผลต่อสุขภาพจิตที่ดีกับนักศึกษาเหล่านั้น โดยที่เมื่อเขามีการรับรู้ความสามารถของตนสูงก็จะรู้สึกผ่อนคลายในการเรียนรู้ อีกทั้งไม่มีความวิตกกังวลทำให้สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนเพิ่มไปด้วยเช่นกัน

สรุปว่า การรับรู้ความสามารถทางวิชาการ หมายถึงการที่ตนมีความมั่นใจในความสามารถ ทำให้มีแรงจูงใจ ทำให้เกิดความพยายามเรียนรู้ และทำกิจกรรมเพิ่มขึ้นโดยไม่ย่อท้อ ส่งผลให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น

งานวิจัยระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับความสามารถทางวิชาการ

ธนิตรา ขวัญใจ (2537) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการเรียนรู้ระดับอภิปัญญา กับแผนการเรียน ซึ่งมีผลต่อการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า

1. กลวิธีการเรียนรู้ภาษาอังกฤษระดับอภิปัญญาทั้ง 3 ด้าน และแผนการเรียนมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร โดยที่กลวิธีการเรียนรู้ภาษาอังกฤษระดับอภิปัญญา ทั้ง 3 ด้านมีความสัมพันธ์กันในทุก ๆ ด้านในระดับสูง นอกจากนี้ยังพบว่ากลวิธีการวางแผนเป้าหมายในการฝึกฝนภาษาอังกฤษนอกชั้นเรียนด้วยตนเองมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลสัมฤทธิ์ในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารมากกว่ากลวิธีการวางแผนในการเรียนภาษาอังกฤษ และกลวิธีการประเมินความก้าวหน้าทางการเรียนภาษาอังกฤษ

2. นักเรียนแผนการเรียนศิลปภาษาและนักเรียนแผนการเรียนวิทยาศาสตร์ใช้กลวิธีการฝึกฝนภาษาอังกฤษนอกชั้นเรียนด้วยตนเองในระดับที่ไม่แตกต่างกัน แต่สำหรับกลวิธีการวางแผนในการเรียนภาษาอังกฤษ และกลวิธีการประเมินความก้าวหน้าทางการเรียนภาษาอังกฤษนั้น นักเรียนแผนการเรียนศิลปภาษาใช้มากกว่านักเรียนแผนการเรียนวิทยาศาสตร์

3. นักเรียนทั้ง 2 แผนการเรียนใช้กลวิธีการเรียนรู้ภาษาอังกฤษระดับอภิปัญญาทั้ง 3 ด้านในระดับต่ำถึงระดับปานกลาง

4. นักเรียนทั้ง 2 แผนการเรียนประเมินความสามารถของตนเองในการพูดภาษาอังกฤษตามวัตถุประสงค์ 5 ประการ แบ่งออกเป็นความแตกต่างกัน 2 ด้าน และความไม่แตกต่างกัน 3 ด้าน

ชวนพิศ วงศ์ศุข (2538) ได้ศึกษาผลการสอนเสริมโดยเพื่อนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษสูงและปานกลาง ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษต่ำ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านค่าย จังหวัดระยอง พบว่า

1. นักเรียนในกลุ่มทดลอง 1 ที่ได้รับการสอนเสริมโดยเพื่อนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษสูง นักเรียนจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษสูงกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

2. นักเรียนในกลุ่มทดลอง 2 ที่ได้รับการสอนเสริมโดยเพื่อนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษปานกลาง นักเรียนจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษสูงกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

3. นักเรียนในกลุ่มทดลองทั้ง 2 กลุ่ม ที่ได้รับการสอนเสริมโดยเพื่อนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษสูงและปานกลาง นักเรียนจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ

ดูเครส และเจม (Ducreux & Jaime, 2004) ได้ศึกษาความภาคภูมิใจในตนเอง และการรับรู้ ความสามารถทางวิชาการในฐานะที่เป็นองค์ประกอบของความสำเร็จทางการศึกษา ของนักเรียน พบว่า ผลการเรียนรู้ไม่มีความสัมพันธ์กับความภาคภูมิใจในตนเอง และการรับรู้ ความสามารถทางวิชาการ แต่มีแนวโน้มที่ความสามารถทางวิชาการจะสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความภาคภูมิใจในตนเองจะสัมพันธ์กับการรับรู้ความสามารถทางวิชาการ

สรุป การรับรู้ความสามารถทางวิชาการ คือการที่ตนเองมีความมั่นใจในความสามารถ ทำให้มีแรงจูงใจ ทำให้เกิดความพยายามเรียนรู้ และทำกิจกรรมเพิ่มขึ้น ส่งผลให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น ดังนั้น การรับรู้ความสามารถทางวิชาการมีความสัมพันธ์ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาภาษาอังกฤษ

ด้านจิตพิสัย

จิตพิสัย (Affective) หมายถึง พฤติกรรมที่เกี่ยวกับอารมณ์ หรือความรู้สึกนึกคิด หรือการจัดระเบียบของจิตใจ เช่น เจตคติ ความสนใจ ความซาบซึ้ง คุณธรรม การปรับตัว ความรู้สึก หรือลักษณะนิสัยต่าง ๆ ของบุคคล เป็นต้น จะเป็นรูปใดนั้นขึ้นอยู่กับ การปลูกฝัง การอบรม ซึ่งครูทุกคนมีหน้าที่ปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีงามให้นักเรียนด้วย (สมนึก ภัททิยธนี, 2546, หน้า

21-24)

จิตพิสัยหรือพฤติกรรมทางอารมณ์ของผู้เรียน แบ่งได้เป็น 4 ลักษณะ ดังนี้

1. นิสัยในการเรียน
2. ความคาดหวังต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ
3. ความวิตกกังวลต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ
4. ความภาคภูมิใจในตนเอง

1. นิสัยในการเรียน

ความหมายของนิสัยในการเรียน

การศึกษาเล่าเรียนทุกสาขาวิชา ผู้เรียนย่อมมีความสำคัญ และแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ตามลักษณะของกิจกรรม เนื้อหาวิชา และอุปนิสัยของแต่ละบุคคล ซึ่งบุคคลใดแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ ออกมาอย่างสม่ำเสมอจนเคยชิน ถือว่าเป็นลักษณะนิสัยของบุคคลผู้นั้น

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2530, หน้า 1) กล่าวว่า นิสัยในการเรียน หมายถึงพฤติกรรม ที่แสดงออกอย่างสม่ำเสมอ แสดงถึงความพอใจและมุ่งมั่นที่จะศึกษาหาความรู้ ให้บรรลุผลสำเร็จ ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวประกอบด้วยความตั้งใจ และเอาใจใส่ในการเรียน การวางแผนและ การจัดระบบการเรียน มีความมุ่งมั่นที่จะแสวงหาความรู้ และพัฒนาการเรียนให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ

โดยไม่ย่อห่อต่ออุปสรรค มีความคิดริเริ่ม ชัยชนะ อดทน รับผิดชอบ ฟังตนเอง และมีความภาคภูมิใจในผลการเรียนของตน

ทัตซิง (Tussing, 1963, pp. 29-30) กล่าวว่า นิสัยในการเรียน เป็นแบบแผนของพฤติกรรมที่เป็นไปโดยอัตโนมัติ เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ ซึ่งทำให้บุคคลสามารถจัดการกับสถานการณ์ที่เฉพาะเจาะจงได้โดยง่าย

ไอเซนค อาร์โนลด์ และมิลลิ (Eysenck, Arnold & Meili, 1972, pp. 92-93) กล่าวว่า นิสัยในการเรียน หมายถึง แนวโน้มในการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ของแต่ละบุคคลที่เกิดจากการฝึกฝนเป็นประจำจนกลายเป็นพฤติกรรมที่เป็นไปโดยอัตโนมัติ ดังนั้นนิสัยในการเรียนจึงเป็นพฤติกรรมทางด้านการเรียนที่ปฏิบัติเป็นประจำ โดยที่พฤติกรรมนั้นส่วนหนึ่งมาจากทักษะในการเรียนและเทคนิคในการเรียน

ดังนั้น จึงอาจสรุปได้ว่านิสัยในการเรียนหมายถึง แบบแผนของพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้ และการฝึกฝนเป็นประจำจนกลายเป็นพฤติกรรมที่เป็นไปโดยอัตโนมัติ

การปรับปรุงนิสัยในการเรียน

นิสัยทางการเรียนสามารถแสดงได้ 2 ลักษณะคือ นิสัยทางการเรียนที่ดี และนิสัยทางการเรียนที่ไม่ดี โดยทั่วไปเป็นที่เชื่อกันว่านักเรียนที่มีนิสัยทางการเรียนที่ดีส่วนมากจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ส่วนนักเรียนที่มีนิสัยทางการเรียนที่ไม่ดีจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ หรือไม่ประสบความสำเร็จในการเรียน แต่นิสัยทางการเรียนเกิดจากการฝึกฝน หรือปฏิบัติเป็นประจำ ดังนั้นนักเรียนสามารถแก้ไขปรับปรุงนิสัยทางการเรียนของตนเองได้ ดังที่ ทัตซิง (Tussing, 1963, p. 2999) ได้ให้ความเห็นว่า นิสัยในการเรียนเป็นสิ่งที่สามารถปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นได้ โดยการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนให้ดีขึ้น

แมดดอกซ์ (Maddox, 1963, p. 16) ได้เสนอแนะวิธีปรับปรุงนิสัยในการเรียนดังนี้

1. ต้องมีสุขภาพจิตที่ดีโดยปรับปรุงแก้ไขสุขภาพทั่ว ๆ ไป
2. ปรับปรุงแนวทางและวิธีการทำงานโดยมีการวางแผน แบ่งเวลาเรียนและเวลาทำงานให้มีประสิทธิภาพ

3. ลดความกังวลและความตึงเครียดประหม่าโดยการแก้ปัญหาความขัดแย้งในใจตนเอง

สมิธ (Smith, 1970, pp. 21-35) ได้ศึกษาว่านักเรียนสามารถประหยัดเวลาได้ 1 ใน 3 ถึง 1 ใน 4 ของเวลาที่เคยใช้ ถ้ารู้จักสร้างนิสัยในการเรียนที่ดี และจัดระบบวิธีการเรียนที่ดี และจัดระบบวิธีการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. กำหนดตารางเวลาในการเรียนโดยแน่ใจว่าได้ให้เวลาแต่ละวิชาอย่างเพียงพอ และบังคับให้ตนเองปฏิบัติตามนั้น

2. จัดสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับตนเองในเวลางาน
3. ตั้งสมาธิอย่างแน่วแน่ ปราศจากสิ่งรบกวนจนกว่างานจะเสร็จ
4. ทำงานที่ได้รับมอบหมายในแต่ละวันให้เสร็จ

นอกจากนั้นยังได้เสนอแนะวิธีสร้างนิสัยในการเรียนที่ดี โดยให้ปรับปรุงด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. การอ่าน องค์ประกอบสำคัญที่ทำให้การอ่านมีประสิทธิภาพ คือ ความเร็ว และความเข้าใจในเนื้อหา การอ่านที่รวดเร็วทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจเรื่องราวได้มากขึ้น หรือทบทวนเรื่องเดิมซ้ำ ๆ ได้หลายครั้งในช่วงเวลาจำกัด ส่วนความเข้าใจในเนื้อหานั้นผู้อ่านต้องพยายามจับจุดมุ่งหมายของเรื่องที่อ่าน และจับใจความสำคัญของเรื่องนั้นได้

2. การขีดเส้นใต้ เพื่อเน้นใจความสำคัญที่อาจเป็นปัญหา ข้อเท็จจริง ความคิดเห็นของผู้เขียนเพื่อจำไว้หรือทำให้เห็นได้ง่าย ชัดเจน หรือแสดงจุดอ่อนที่ตนเองยังไม่เข้าใจ

3. การจดบันทึก ควรจดบันทึกส่วนสำคัญที่ได้อ่านหรือรับฟัง จะช่วยให้จำได้ดีขึ้น

4. การทบทวน จำเป็นต้องทบทวนเรื่องที่เรียนมาแล้วเพื่อคงความรู้นั้น ๆ ไว้

5. การเขียน การเขียนรายงานหรือทำการบ้านไม่ได้ดีนั้น อาจเนื่องมาจากไม่รู้เรื่องนั้นจริง ๆ หรือไม่สามารถแสดงความคิดเห็นออกมาเป็นการเขียนได้ ซึ่งปรับปรุงได้ด้วยการศึกษาให้เข้าใจและฝึกฝนบ่อย ๆ

6. การใช้ห้องสมุด ควรเข้าไปศึกษาค้นคว้าอ่านหนังสือต่าง ๆ เสมอจะช่วยให้มีความรู้กว้างขึ้น

7. การใช้เครื่องมือช่วยในการเรียน เช่น แผนที่ ตาราง เป็นต้น จะทำให้เข้าใจบทเรียนได้ดียิ่งขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษกับนิสัยในการเรียนสามารถ เลิศโอภาส (2539) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติ แรงจูงใจ นิสัยในการเรียนพฤติกรรมกล้าแสดงออกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดราชบุรี พบว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกล้าแสดงออกสูงที่สุด ตัวแปรด้านจินตนาการในการเรียน มีความสัมพันธ์กับตัวแปรด้านเจตคติสูงที่สุด และตัวแปรด้านแรงจูงใจ มีความสัมพันธ์กับตัวแปรด้านเจตคติสูงที่สุด

2. ตัวแปรด้านพฤติกรรมกล้านแสดงออกเป็นตัวแปรเดียวที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร

ปริมใจ อาชวานนท์ (2541) ได้ศึกษาลักษณะนิสัยในการเรียนของนักเรียนในโรงเรียนคาทอลิก เขตพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก พบว่า

1. นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันมีลักษณะนิสัยในการเรียนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง มีลักษณะนิสัยในการเรียนดีกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

2. นักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวต่างกัน มีลักษณะนิสัยในการเรียนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. นักเรียนที่มีลักษณะการอยู่อาศัยเพื่อการเรียนต่างกัน มีลักษณะนิสัยในการเรียนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

เสวย สิงโตสี (2544) ได้ศึกษานิสัยในการเรียนและเจตคติต่อการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบ้านเนินจำปา อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี พบว่า

1. นิสัยในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้งด้านการหลีกเลี่ยงการผลัดเวลา และด้านวิธีการทำงานอยู่ในระดับปานกลาง

2. เจตคติต่อการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ด้านการยอมรับในตัวครูและการยอมรับคุณค่าของการศึกษาอยู่ในระดับดี

3. นิสัยในการเรียนของนักเรียน เมื่อจำแนกตามระดับชั้นเรียนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. นิสัยในการเรียน เมื่อจำแนกตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5. เจตคติต่อการเรียนของนักเรียน เมื่อจำแนกตามระดับชั้นเรียนแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญ

6. เจตคติต่อการเรียนของนักเรียน เมื่อจำแนกตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เพลโอ และ คริสตินา (Peluso & Cristina, 1998) ได้ศึกษาโปรแกรมเพื่อพัฒนานิสัยในการเรียนของนักเรียนมหาวิทยาลัยวาเลนเซียในประเทศสเปนโดยการใช้เทคนิคการสอนที่เป็นโปรแกรม ซึ่งนักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ซึ่งในโปรแกรมการสอนจะมีการ

จัดกิจกรรมกลุ่ม รายบุคคล การค้นหาด้วยตนเอง ซึ่งสามารถพัฒนานิสัยในการเรียนได้ดีขึ้น พบว่านักเรียนสามารถใช้วิจารณ์งานและการใช้เหตุผลดีขึ้น

สรุป นิสัยในการเรียน คือแบบแผนของพฤติกรรมเรียนที่แต่ละบุคคลได้รับการฝึกฝนจนแสดงออกได้โดยอัตโนมัติ ซึ่งนิสัยในการเรียนมีทั้งนิสัยการเรียนที่ดี และนิสัยในการเรียนที่ไม่ดี ผู้ที่มีนิสัยในการเรียนที่ดีส่วนมากจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และนิสัยในการเรียนสามารถฝึกฝนกันได้ จากผลการวิจัยพบว่า นิสัยในการเรียนที่ดีในบางครั้งอาจทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษสูง ดังนั้นนิสัยในการเรียนจึงอาจมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ

2. ความคาดหวังต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ

ความหมายของความคาดหวัง

มีนักวิชาการหลายท่านเสนอแนวความคิดเกี่ยวกับผลที่อาจเกิดขึ้นจากการกระทำตามความคาดหวังหรือความเชื่อ ซึ่งก่อให้เกิดแรงจูงใจและความพยายามในการแสดงพฤติกรรมของบุคคลออกมา ดังเช่น

สิริวรรณ อัครกุล (2528, หน้า 13) ได้สรุปความหมายของความคาดหวังว่า เป็นการคิดล่วงหน้าไว้ก่อน ซึ่งอาจไม่เป็นไปตามที่คิดไว้ได้

เจอร์มี (Jeremy, 1962, p. 390) ได้สรุปความหมายของความคาดหวังว่าหมายถึง การประเมินคุณค่าของบุคคลหรือของตนเอง ด้านจิตสำนึกหรือจิตใต้สำนึก และใช้ความคาดหวังนั้นมาเป็นแนวทางในการกำหนดพฤติกรรมที่มีต่อบุคคลที่ตนคาดหวัง หรือต่อตนเองในลักษณะที่ตนคิดว่าถูกต้อง

เจมส์ (James, 1965, p. 635) ให้ความหมายว่า ความคาดหวัง หมายถึงเป้าประสงค์ที่บุคคลตั้งไว้สำหรับตนเอง และเป็นสิ่งที่เขาจะพยายามทำให้สำเร็จ

รีดเดอร์ (Reeder, 1971, p. 157) กล่าวว่าความคาดหวัง หมายถึงท่าทีของบุคคลที่มีต่อพฤติกรรมของบุคคลที่เกี่ยวกับตัวเอง โดยคาดหวังหรือต้องการให้บุคคลนั้นประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ตนต้องการ

อาร์เทอร์ (Arthur, 1985, p. 635) ให้ความหมายของความคาดหวังว่าเป็นเจตคติหรือแรงจูงใจที่บุคคลมีต่อผลของการกระทำที่ตนตั้งจุดมุ่งหมายไว้

ความคาดหวังต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ หมายถึงการประเมินคุณค่าของบุคคลหรือตนเอง โดยใช้ความคาดหวังเป็นแนวทางในการกำหนดพฤติกรรมของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความคาดหวัง

ความคาดหวังที่แตกต่างกันย่อมเกิดจากมูลเหตุปัจจัยที่ต่างกัน

เอลิซาเบท (Elizabeth, 1974, pp. 187-191) ได้สรุปปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความคาดหวังไว้ดังนี้

1. วัฒนธรรม วัฒนธรรมที่แตกต่างกัน มีมาตรฐานของความคาดหวังต่อสมาชิกต่างกัน มาตรฐานนั้นครอบคลุมถึงระดับความสำเร็จและทัศนคติต่อความสำเร็จ เมื่อเด็กย่างเข้าสู่วัยรุ่น จะรับรู้ความคาดหวังของสังคมที่มีต่อตนเอง และความรับผิดชอบของตนเองที่ต้องมีต่อสังคม การตั้งความคาดหวังของบุคคลในแต่ละสังคมจึงแตกต่างกันไป
2. ชนิดของครอบครัว เด็กที่มาจากครอบครัวที่มั่นคงมีแนวโน้มที่จะมีความคาดหวังในอนาคตสูงกว่า เด็กที่มาจากครอบครัวที่ไม่มั่นคง ครอบครัวที่มีการ โยกย้ายบ่อย ๆ เด็กคาดหวังไม่ได้ว่าอนาคตจะเป็นอย่างไร เด็กที่ไม่ต้องย้ายถิ่นสามารถวางแผนของตนเองได้อย่างชัดเจน คือมีความคาดหวังที่ชัดเจนและแน่นอน
3. ระดับชั้นทางสังคม ครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจปานกลางและฐานะทางเศรษฐกิจดี บิดามารดาจะให้ความคาดหวังและให้โอกาสแก่บุตรคนแรกมากที่สุด โดยเฉพาะถ้าเป็นบุตรชาย ซึ่งตรงข้ามกับครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ ลูกคนสุดท้ายจะได้รับการส่งเสริมจากบิดา มารดา และพี่ ๆ มากที่สุด เพื่อให้สมาชิกคนหนึ่งในครอบครัวขยับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูงขึ้น เมื่อบิดามารดามีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น และพี่ ๆ เติบโตและทำงานแล้ว
4. การอบรมเลี้ยงดู เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบอัตตาธิปไตยจะตั้งความคาดหวังไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง ในทางตรงข้ามเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจะตั้งความหวังสอดคล้องกับความเป็นจริง
5. ฐานะในกลุ่ม กลุ่มจะมีอิทธิพลต่อเด็กมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับฐานะของตนในกลุ่ม ความคาดหวังที่กลุ่มมีต่อตน และถ้าฐานะของตนในกลุ่มมั่นคงซึ่งเป็นที่ยอมรับ สำหรับเด็กที่ไม่มีบทบาทสำคัญในกลุ่มจะต้องการเลื่อนขั้นตนเองเข้าสู่การเป็นผู้นำในกลุ่ม ทำให้การตั้งความคาดหวังหลาย ๆ อย่างไม่อยู่บนรากฐานของความเป็นจริง สำหรับบุคคลที่ชอบแยกตัวเอง ความคาดหวังของกลุ่มจะมีผลต่อเขาเพียงเล็กน้อย
6. การใช้กลไกการหลบหนี กลไกการหลบหนีมีผลต่อการตั้งความคาดหวังมากที่สุดคือการฝันกลางวัน เช่น ฝันอยากเป็นพระเอกหรือนางเอก ก็จะตั้งความคาดหวังไว้ว่าจะประสบความสำเร็จและหลีกเลี่ยงความล้มเหลว ซึ่งเป็นการตั้งความคาดหวังที่อาจไม่อยู่บนรากฐานของความเป็นจริง

7. การบอกเล่าความคาดหวัง ความคาดหวังที่เล่าออกมามักจะอยู่บนรากฐานของความเป็นจริงมากกว่าที่เก็บไว้และคิดหวังอยู่คนเดียว อย่างไรก็ตามความคาดหวังที่เด็กบอกกับเพื่อนสนิทจะเป็นความใฝ่ฝันที่ไม่ค่อยใกล้เคียงความเป็นจริงเท่ากับที่บอกบิดามารดา ครู หรือคนที่ไม่ค่อยคุ้นเคยกัน เมื่อวัยรุ่นบอกความคาดหวังของตนแก่บุคคลอื่นจะเป็นการทำทนายให้พิสูจน์ตนเอง โดยพยายามทำให้ได้ตามที่พูดไว้เพราะรู้ว่าหลายคนสนใจสิ่งที่ตนพูด และไม่ต้องการเห็นสายตาที่มองด้วยความผิดหวัง

8. ความล้มเหลวในอดีต บุคคลที่ประสบความสำเร็จเสมอ ๆ มีแนวโน้มในการตั้งความคาดหวังว่าจะได้รับความสำเร็จอีกในอนาคต ในทางตรงกันข้ามบุคคลที่ผิดหวังซ้ำ ๆ กัน มักคิดว่าล้มเหลวอีก ความคิดเช่นนี้จึงมีผลต่อการตั้งความคาดหวังในอนาคตว่าจะตั้งให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงหรือไม่

9. เพศ ทั้งบรรยากาศของบ้านและโรงเรียนจะส่งเสริมกระตุ้นให้เด็กชายตั้งความคาดหวังมากกว่าเด็กหญิง บิดามารดาจะคาดหวังในตัวของบุตรชายมากกว่าบุตรสาว ผู้ชายมักถูกกระตุ้นให้มีความคาดหวังทางกีฬา การงานและการประกอบอาชีพ แต่เด็กหญิงมีความคาดหวังเกี่ยวกับการได้รับการยอมรับจากกลุ่ม การแต่งงาน เด็กหญิงจึงมีแนวโน้มที่จะตั้งความคาดหวังในระยะสั้นมากกว่าเด็กชาย

10. เชาวนปัญญา เมื่อเด็กอยู่ในกลุ่มที่มีค่านิยมต่อความสำเร็จสูงจะตั้งความคาดหวังให้ตนประสบความสำเร็จเหมือนเพื่อน ๆ ในกลุ่ม ซึ่งอาจไม่อยู่บนรากฐานของความเป็นจริง อย่างไรก็ตามเด็กที่ฉลาดมากจะตั้งความคาดหวังโดยอาศัยความสนใจ และความสามารถของตนมากกว่าทำตามจุดมุ่งหมายที่กลุ่มตั้งไว้ ในทางกลับกันเด็กที่ฉลาดน้อยจะตั้งความคาดหวังตามค่านิยมของกลุ่ม

11. บุคลิกภาพ บุคลิกภาพมีอิทธิพลต่อการตั้งความหวัง โดยบุคคลที่มีความมั่นใจในตนเองจะตั้งความคาดหวังสอดคล้องกับความจริง ในทางตรงกันข้ามบุคคลที่ไม่มีความมั่นใจในตนเอง ส่วนมากจะค้นหาจุดมุ่งหมายโดยไม่คำนึงถึงความสามารถของตนเอง และไม่เคยอดใจถึงแม้ว่าจะมาถึงจุดสูงสุดแล้วก็ตาม

ดังนั้นความคาดหวังของบุคคลจะแตกต่างกันไปตาม เพศ ความสนใจ ค่านิยม จารีต ประเพณี ตลอดจนประสบการณ์และการเลี้ยงดูอบรมของครอบครัว

ประเภทของความคาดหวัง

มนุษย์โดยทั่วไปมีความคาดหวังในผลสัมฤทธิ์ของแต่ละคนต่างกัน แล้วแต่พื้นฐานของความคิดสถานการณ์ และความต้องการจำเป็น

เอลิซาเบท (Elizabeth, 1974, p. 272) ได้แบ่งประเภทของความคาดหวังออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1. ความคาดหวังในทางบวก กับทางลบ ความคาดหวังชนิดนี้มุ่งไปที่ความสำเร็จ ถ้าผลเป็นไปทางบวกบุคคลจะพอใจคิดว่าตัวเองประสบความสำเร็จ จึงคิดว่าน่าจะปรับปรุงสถานภาพในปัจจุบันให้ดีขึ้น แต่ถ้าความคาดหวังเป็นไปในทางลบบุคคลจะมุ่งรักษาสถานภาพปัจจุบันเท่านั้น บุคคลส่วนมากมีความคาดหวังในทางบวกเพราะทำให้เกิด ความพอใจมากกว่า และยังมีความรู้สึกว่าตัวเองสำคัญอันเนื่องมาจากความสำเร็จของตน

2. ความคาดหวังในทันทีทันใด กับห่างไกล ความคาดหวังในทันทีทันใดส่วนใหญ่เกิดจากความประสงค์ของบุคคลในขณะ เกิดจากการประสบความสำเร็จหลังจากการล้มเหลวในอดีตที่ผ่านมา และเกิดจากความกดดันในสังคมที่มีต่อบุคคลนั้นในขณะที่เขากำลังสร้าง ความคาดหวัง ส่วนความคาดหวังที่ห่างไกลนั้นเหมือนกับความคาดหวังในทันทีทันใด รวมกับ ความสนใจ เจตคติ ความกดดันทางวัฒนธรรมและความสำเร็จ

3. ความคาดหวังที่เป็นจริง กับไม่เป็นจริง ความคาดหวังที่เป็นจริงจะพิจารณาจากสัมฤทธิ์ผลในจุดมุ่งหมายที่วางไว้สำหรับตนเอง แต่ในบางครั้งความคาดหวังอาจไม่เป็นจริง เพราะบุคคลมีปริมาณของความคาดหวังมากกว่าความสามารถที่เป็นจริงของตนเอง หรือบางครั้งอาจเกิดจากจินตนาการที่ไม่สามารถควบคุมได้ จากสื่อมวลชน จากความเชื่อที่ยึดกันมาเป็นประเพณี และการปล่อยปละละเลยอันเนื่องมาจากความไม่มีประสบการณ์

อาจสรุปได้ว่า ความคาดหวังมีลักษณะทั้งในทางบวกและทางลบ ทั้งที่อาจเป็นจริงและอาจไม่เป็นจริง ซึ่งความคาดหวังของบุคคลแต่ละคนจะแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมรอบตัว

การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความคาดหวัง

สภาพแวดล้อมทางโรงเรียนทั้งด้านกายภาพ เช่น ที่ตั้ง ขนาดของโรงเรียน สิ่งอำนวยความสะดวกในโรงเรียน จำนวนครู จำนวนนักเรียน และสภาพแวดล้อมทางด้านวิชาการ เป็นต้น ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ทั้งในห้องเรียนและกิจกรรมนอกหลักสูตรต่างๆ นับว่าเป็น องค์ประกอบที่มีผลต่อการพัฒนาการเรียนของผู้เรียนทั้งสิ้น ดังนั้นการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความคาดหวังในการเรียนจึงเป็นสิ่งที่ควรคำนึงถึง ซึ่งพรรณิ ชุติยเจนจิต (2536, หน้า 125-193) ได้เสนอแนะวิธีการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและเกิดความคาดหวังไว้ ดังนี้

1. บรรยากาศที่ทำให้ทายความสามารถของผู้เรียน การกระตุ้นให้กำลังใจ เพื่อให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการทำกิจกรรม หรืองานต่าง ๆ

2. บรรยายการที่มีอิสระ การให้โอกาสในการเลือกและตัดสินใจกระทำสิ่งต่าง ๆ ทำให้ผู้เรียนเกิดการยอมรับนับถือตนเอง

3. บรรยายการที่มีการยอมรับนับถือ การยอมรับว่าผู้เรียนเป็นบุคคลสำคัญและมีคุณค่า ช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกว่าคุณมีความสามารถและยอมรับนับถือตนเอง ซึ่งความรู้สึกนี้เป็นสิ่งที่จำเป็นมากสำหรับผู้เรียนที่มีปมด้อย และขาดความเชื่อมั่นในตนเอง

4. บรรยายการที่มีความอบอุ่น การที่ครูมีความเข้าใจเป็นมิตร ให้การยอมรับและให้ความช่วยเหลือ ทำให้ผู้เรียนรู้สึกอบอุ่นสบายใจอยากเข้าไปติดต่อด้วย ส่งผลต่อการเรียนของผู้เรียน

5. บรรยายการแห่งการควบคุม เพื่อฝึกให้ผู้เรียนมีวินัย แต่ไม่ได้อยู่ภายใต้การควบคุมลงโทษ เทคนิคการควบคุมที่ให้ผลดี คือการพูดให้ผู้เรียนเข้าใจว่าผู้เรียนทุกคนเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อครู

6. บรรยายการแห่งความสำเร็จ การพูดหรือเน้นให้ผู้เรียนคำนึงถึงจุดที่ทำให้ผู้เรียนพบกับความสำเร็จ

ดังนั้นการสร้างบรรยากาศที่ทำให้ผู้เรียนรู้สึกอบอุ่น รู้สึกมีอิสระในการตัดสินใจ การได้กระทำกิจกรรมที่ท้าทายความสามารถ และเห็นผลของความสำเร็จ จะทำให้ผู้เรียนเกิดความคาดหวังในการเรียนเกิดความรู้สึกที่ดี ความเชื่อมั่น และการยอมรับนับถือตนเอง

ความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังกับการเรียนภาษาที่สอง

ผู้เรียนที่เลือกเรียนภาษาที่สองนั้น ต้องมีเป้าหมาย และความคาดหวังไว้แล้วก่อนที่จะเรียน ดังนั้นความคาดหวังจึงมีส่วนสัมพันธ์กับการเรียนภาษาอังกฤษอย่างยิ่ง

อ็อกฟอร์ด และชีอาริน (Oxford & Shearin, 1994, pp. 12-18) ได้ให้ทฤษฎีเกี่ยวกับทฤษฎีความคาดหวัง (Expectancy Theory) ไว้ว่าความคาดหวังมีความสัมพันธ์กับการเรียนภาษาที่สอง เพราะเมื่อผู้เรียนมีความคิดและเชื่อว่า การเรียนภาษาก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองในการประกอบอาชีพการเล่าเรียน และเพื่อความเพลิดเพลินแล้ว ผู้เรียนจะมีจุดมุ่งหมายในการเรียนเห็นคุณค่าของการเรียนนั้น ๆ ซึ่งทำให้ผู้เรียนเกิดความตั้งใจและมีแรงจูงใจในการเรียน ซึ่งแรงจูงใจในลักษณะดังกล่าว โรเบิร์ต และวอลเลซ (Robert & Wallace, 1972, pp. 191-197 อ้างถึงใน กรรณิการ์ จิตต์บรรเทา, 2539, หน้า 23) เรียกว่าแรงจูงใจเชิงเครื่องมือ เป็นแรงจูงใจให้ผู้เรียนเรียนภาษาที่สองเพราะปรารถนาได้รับการยอมรับทางสังคม หรือได้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการที่ตนมีความรู้ภาษาต่างประเทศ ซึ่งแรงจูงใจชนิดนี้มีทิศทางมุ่งไปยังตัวผู้เรียนเอง

มารินา (Marina, 1996, pp. 151-171 อ้างถึงใน กรรณิการ์ จิตต์บรรเทา, 2539, หน้า 25) ได้กล่าวว่าความคาดหวังต่อการเรียนภาษาที่สองมี 3 ลักษณะ คือ

1. การเรียนภาษามีคุณค่าหรือไม่

2. การเรียนภาษาก่อให้เกิดประโยชน์ด้านอื่น ๆ หรือไม่

3. การเรียนภาษานำไปสู่ความสำเร็จหรือไม่

นอกจากนี้ล็อกค์ (Locke, 1980 อ้างถึงใน กรรณิการ์ จิตต์บรรเทา, 2539, หน้า 28) ยังได้กล่าวว่า เมื่อผู้เรียนมีความคาดหวังต่อการเรียนภาษาที่สองว่ามีประโยชน์ต่อตนเอง จะเกิดความพยายามในการเรียนและส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาในที่สุด

ดังนั้นเมื่อผู้เรียนเกิดความคาดหวังว่า สิ่งที่ยื่นไปเป็นประโยชน์แก่ตนเองก็จะเกิดแรงจูงใจในการเรียน เพื่อให้ตนเองประสบความสำเร็จตามที่ตั้งจุดมุ่งหมายไว้ ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมและความพยายามในการเรียนเพื่อให้ตนเองประสบผลสำเร็จ ความคาดหวัง เป็นการคิดคะแนน หรือประเมินค่า ของตนเองตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งความคาดหวังของแต่ละบุคคลจะแตกต่างกันออกไป ตามความสนใจ การอบรมเลี้ยงดู สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่มีบทบาทในการกระตุ้น ความคาดหวังมีทั้งทางบวกและทางลบ และความคาดหวังมีทั้งที่เป็นจริงและไม่เป็นจริง ซึ่งพิจารณาจากสัมฤทธิ์ผลในจุดมุ่งหมายที่วางไว้สำหรับผู้เรียน เมื่อผู้เรียนเกิดความคาดหวังว่า สิ่งที่ยื่นไปเป็นประโยชน์ต่อตนเองจะเกิดแรงจูงใจในการเรียนส่งผลต่อพฤติกรรมความพยายามในการเรียนเพื่อให้ตนเองประสบความสำเร็จ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ กับความคาดหวังต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

วรารพรรณ เครื่องพินัด (2540) ได้ศึกษาความคิดเห็นของครูและความคาดหวังของผู้ปกครองเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า

1. ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ

1.1 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูส่วนใหญ่เห็นด้วยมากที่สุดคือการสอนภาษาอังกฤษชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เป็นการสอนทักษะการฟัง-พูด แบบบูรณาการ

1.2 ด้านการจัดทำและการใช้สื่อการเรียนการสอน ครูส่วนใหญ่เห็นด้วยมากที่สุดคือ ครูเห็นว่าสื่อการสอนมีความจำเป็นมากที่สุดที่จะทำให้การเรียนการสอนภาษาอังกฤษของนักเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีการใช้สื่อการเรียนการสอนที่หลากหลายเหมาะสม และสื่อการสอนที่มีความจำเป็นต่อการเรียนการสอนมากที่สุดคือ บรรยากาศและของจริง

1.3 ด้านการใช้เทคนิคและวิธีสอน ครูส่วนใหญ่เห็นด้วยมากที่สุดคือ ครูควรจัดกิจกรรมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน

1.4 ด้านการวัดและประเมินผล ครูส่วนใหญ่เห็นด้วยมากที่สุดคือการวัดผลประเมินผลครูผู้สอนสามารถทำได้โดยใช้วิธีการหลาย ๆ วิธีตามความเหมาะสมของเนื้อหาวิชา และ

การที่ครูคอยดูแลนักเรียนเวลาทำกิจกรรมอย่างใกล้ชิดจะทำให้ครูผู้สอนสามารถหาข้อบกพร่อง และสามารถแก้ไข ข้อบกพร่องนั้นได้ทันที

1.5 ด้านการสนับสนุนในการจัดการเรียนการสอน ครูส่วนใหญ่เห็นด้วยมากคือ ครอบครัวยังมีอิทธิพลต่อการเรียนของนักเรียน ครูเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้นักเรียนประสบความสำเร็จทางการเรียนภาษาอังกฤษ โรงเรียนควรให้การสนับสนุนทุก ๆ ด้าน

2. ความคาดหวังของผู้ปกครองเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน

2.1 ด้านความสำคัญและความจำเป็นของภาษาอังกฤษ ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความเห็นอย่างมากคือ วิชาภาษาอังกฤษมีประโยชน์ต่อนักเรียน ภาษาอังกฤษมีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตใน สังคมปัจจุบัน วิชาภาษาอังกฤษมีความจำเป็นต่อนักเรียน

2.2 ด้านการให้การสนับสนุนการเรียนการสอน ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความคาดหวังอยู่ในระดับมากคือ ผู้ปกครองพอใจที่บุตรของตนได้เรียนภาษาอังกฤษ ครูมีส่วนสำคัญที่จะทำให้นักเรียนประสบความสำเร็จทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ผู้ปกครองควรส่งเสริมการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนโดยสนับสนุนให้อ่านหนังสือประกอบเพิ่มเติมหรือของเล่นที่เกี่ยวข้องกับภาษาอังกฤษ

2.3 ด้านการติดตามผล ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความคาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุดคือ ครูควรนำผลการเรียนแสดงให้ผู้ปกครองทราบ

3. ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ครูและผู้ปกครองส่วนใหญ่เห็นว่าควรจัดครูที่จบวิชาเอกภาษาอังกฤษมาสอน จัดกิจกรรมตามหลักสูตรให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ สื่อการสอนครูควรผลิตเองและโรงเรียนควรให้การสนับสนุนงบประมาณต่าง ๆ

สุภาวดี เชมะศรีสุวรรณ (2542) ได้ศึกษาปัญหาความคาดหวัง และวิธีการแก้ปัญหาของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง พบว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงส่วนใหญ่มีปัญหาดังนี้

1. ด้านที่เกี่ยวกับตนเอง นักเรียนมีความวิตกกังวลกับผลการเรียนมาก ซึ่งเกิดจากสาเหตุที่นักเรียนไม่เข้าใจบทเรียน นักเรียนมีวิธีแก้ปัญหาโดยพยายามตั้งใจ และทบทวนบทเรียนให้มากขึ้นนักเรียนต้องการเรียนสูงจนจบมหาวิทยาลัย

2. ด้านที่เกี่ยวกับครู นักเรียนมีปัญหาในเรื่องที่ครูสอนไม่เข้าใจ และสอนไม่ตรงกับเนื้อหาเกิดจากสาเหตุที่ครูไม่เตรียมการสอน ขอบพูดเรื่องอื่น ๆ ที่ไม่ตรงกับเนื้อหา นักเรียนแก้ปัญหาโดยศึกษา และอ่านหนังสือเอง นักเรียนต้องการให้ครูสอนมีประสิทธิภาพ มีสื่อการสอน และตั้งใจสอน

3. ด้านที่เกี่ยวกับเพื่อน นักเรียนมีปัญหาในเรื่องเพื่อนชอบคุยเสียงดังขณะที่ครูกำลังสอน ทำให้นักเรียนไม่มีสมาธิในการเรียน เรียนไม่รู้เรื่อง นักเรียนแก้ปัญหาโดยตักเตือนเพื่อนไม่ให้คุย ขณะที่ครูกำลังสอน และต้องการให้เพื่อนตั้งใจเรียน ไม่คุยกันเสียงดัง

4. ด้านที่เกี่ยวกับโรงเรียน นักเรียนมีปัญหาในเรื่องสื่อการเรียนการสอนที่ไม่พร้อม เก่า และชำรุด ห้องสมุดมีหนังสือให้ค้นคว้าน้อย และอาคารสถานที่ของโรงเรียนสกปรกเกิดจากสาเหตุที่ขาดงบประมาณ และนักเรียนไม่ให้ความร่วมมือในการรักษาความสะอาด นักเรียนแก้ปัญหาโดยบอกครูในเรื่องอุปกรณ์การเรียนการสอน และช่วยกันพัฒนาความสะอาดในส่วนที่นักเรียนต้องรับผิดชอบนักเรียนต้องการให้โรงเรียนมีอุปกรณ์สื่อการเรียนการสอนพร้อมกว่านี้ นักเรียนต้องการให้โรงเรียนสะอาดมากขึ้น

5. ด้านที่เกี่ยวกับบิดา มารดา นักเรียนมีปัญหาในเรื่องบิดา มารดาบังคับ และเข้มงวดในเรื่องการเรียนมาก เพื่อต้องการให้ลูกมีอนาคตที่ดี นักเรียนแก้ปัญหาโดยพยายามเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งของบิดา มารดา และนักเรียนต้องการให้ บิดา-มารดา รักและเอาใจใส่ไม่เข้มงวดมากเกินไป

เชลล์ เมอร์ฟี และบลูนิง (Shell, Murphy & Bruning, 1989) ได้ศึกษาความคาดหวังในผลการเรียน พบว่า ความคาดหวังในผลการเรียนไม่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

สรุปว่า ความคาดหวัง คือ การประเมินคุณค่าของบุคคลหรือตนเอง โดยใช้ความคาดหวังเป็นแนวทางในการกำหนดพฤติกรรมของนักเรียนที่มีต่อการเรียน ความคาดหวังนั้นจะมีทั้งทางบวกและทางลบ เมื่อนักเรียนคาดหวังว่าสิ่งที่เรียนไปเป็นประโยชน์ต่อตนเองจึงจะเกิดแรงจูงใจในการเรียน ส่งผลให้เกิดความพยายามในการเรียนเพื่อให้ประสบความสำเร็จ จากงานวิจัยจะเห็นว่าความคาดหวังในด้านต่าง ๆ มีส่วนทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษสูงขึ้น แต่บางครั้งถ้ามีความคาดหวังมากเกินไปอาจจะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่ดีเท่าที่ควร

3. ความวิตกกังวลต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ

ความหมายของความวิตกกังวล

เมื่อเริ่มการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ เหมือนกับการเริ่มต้นกระทำการกิจกรรมต่าง ๆ เป็นครั้งแรก เช่น การออกมาพูดหน้าชั้นเรียน การพูดต่อหน้าชุมชน เป็นต้น บุคคลส่วนมากจะรู้สึกวิตกกังวลในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะการเรียนภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นภาษาสากลที่มีผู้คนใช้สื่อสารกันทั่วโลก ส่วนมากพบว่า ผู้เรียนได้เรียนรู้และมีทักษะการใช้ภาษาในชั้นเรียนมาแล้ว แต่เมื่อให้สนทนากับเจ้าของภาษาหรือผู้ใช้ภาษาอังกฤษโดยตรงในระยะแรกจะมีความวิตกกังวลและไม่สามารถใช้ภาษาอังกฤษได้อย่างดีพอ

อิงลิช และ อีวา (English & Eva, 1968, p. 35) ได้ให้ความหมายของความวิตกกังวลสรุปเป็นข้อ ๆ ดังนี้

1. ความวิตกกังวลเป็นสภาวะของความไม่สบายใจ อันเนื่องมาจากความปรารถนาอันแรงกล้า และแรงขับไม่อาจไปถึงเป้าหมายได้
2. ความวิตกกังวล หมายถึงความคิดว่าวันสัปดาห์นี้อาจจะมีสิ่งเลวร้ายเกิดขึ้นในอนาคต
3. ความวิตกกังวล หมายถึงความกลัวต่อเนื่อง ซึ่งอาจจะสังเกตได้แต่อยู่ในระดับต่ำ
4. ความวิตกกังวล หมายถึงความรู้สึกว่าตนเองถูกข่มขู่ จึงเป็นการขู่เข็ญที่น่ากลัว โดยบุคคลนั้นไม่อาจบอกได้ว่า สิ่งที่มาขู่เข็ญนั้นคืออะไร

แลเดอร์ และมาร์ค (Lader & Marks, 1971, p. 3) กล่าวถึงความวิตกกังวลว่า เป็นความรู้สึกหงุดหงิด ไม่สบายใจต่อสถานการณ์ที่ไม่แน่นอน หวั่นเกรงต่อผลที่จะเกิดขึ้น กระสับกระส่าย อึดอัด ตื่นตระหนก และรู้สึกไม่มั่นใจเกี่ยวกับอนาคต

ซุง (Zung, 1980, pp. 348-357) กล่าวว่า ความวิตกกังวลเป็นความรู้สึกตึงเครียด หวั่นใจ ไม่สบายใจต่อสภาพการณ์ที่เผชิญ ทำให้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ ได้แก่ ความรู้สึกหงุดหงิด กระวนกระวายใจ กลัวโดยไม่สามารถบอกเหตุผลได้ เป็นต้น และมีผลเปลี่ยนแปลงทางสรีระวิทยาด้วย ได้แก่ ใจสั่น ปวดศีรษะ ปัสสาวะบ่อย

เจโนสสิก (Janosik, 1994, p. 29) กล่าวว่า ความวิตกกังวลเป็นความรู้สึกหวั่นไหวไม่แน่ใจ และรู้สึกถึงอันตรายที่ใกล้เข้ามา อาจมีสาเหตุมาจากการไม่ได้รับการยอมรับ การพลัดพราก การสูญเสียความรัก และการกลัวว่าจะถูกละทิ้ง

จากความหมายของความวิตกกังวลดังที่ได้กล่าวมาแล้ว สรุปว่าความวิตกกังวลต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ หมายถึง ความไม่สบายใจต่อสภาพที่กำลังเผชิญอยู่ ความกดดัน ความรู้สึกตึงเครียด ความกลัวอย่างต่อเนื่อง ว่าวันสัปดาห์นี้ หงุดหงิด หวั่นเกรงต่อผลที่จะเกิดขึ้นจากการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ และรู้สึกว่าเรียนภาษาอังกฤษไม่ได้ตามเป้าหมาย

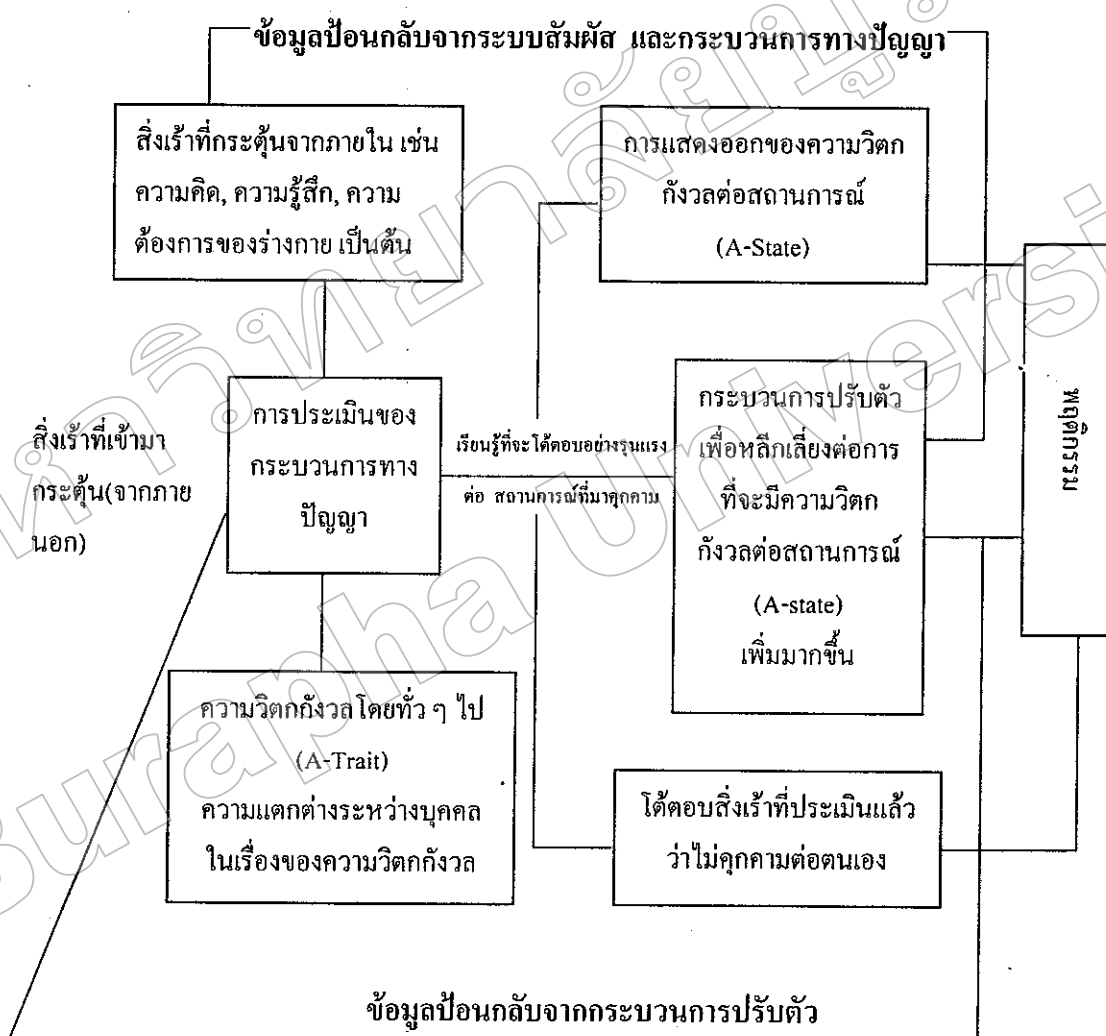
ประเภทของความวิตกกังวล

สปีลเบิร์กเกอร์ (Spielberger, 1972, pp. 487-489) แบ่งความวิตกกังวลออกเป็น 2 ประเภท คือ Trait Anxiety (A-Trait) และ State Anxiety (A-State)

1. ความวิตกกังวลแบบ A-Trait เป็นลักษณะประจำตัวของแต่ละบุคคลเป็นลักษณะที่ค่อนข้างจะคงที่ และจะไม่ปรากฏออกมาในลักษณะของพฤติกรรมโดยตรง แต่จะเป็นตัวเสริมหรือตัวประกอบของความวิตกกังวล แบบ A-State เช่น เมื่อมีสิ่งเร้าที่ไม่พึงพอใจ หรือจะเป็นอันตรายมากขึ้น บุคคลที่มีความวิตกกังวลแบบ A-Trait ค่อนข้างสูงจะรับรู้ และแปลความหมาย และประเมินสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความวิตกกังวลได้เร็วกว่าผู้ที่มี A-Trait ต่ำกว่า

2. ความวิตกกังวลแบบ A-State คือ ความวิตกกังวลซึ่งเกิดขึ้นในเวลาเฉพาะเมื่อมีสถานการณ์เข้ามากระทบ และมีแนวโน้มจะทำให้เกิดอันตราย หรือคุกคามบุคคลลักษณะอารมณ์ สรีระ และพฤติกรรมของบุคคลที่ได้ตอบความวิตกกังวล แบบ A-State จะสังเกตเห็นได้

ความสัมพันธ์ของ A-State และ A-Trait คือเมื่อมีสิ่งเร้าเข้ามากระทบบุคคลกระบวนการทางปัญญา เช่น ความคิด ความเชื่อ ฯลฯ รวมทั้ง A-Trait จะทำหน้าที่ประเมินสิ่งเร้าที่เข้ามากระทบ และเมื่อประเมินได้ว่าสิ่งเร้าจะเข้ามาทำอันตราย หรือคุกคามตนเองก็จะเกิดปฏิกิริยา

ภาพที่ 2 ลักษณะการเกิดและความสัมพันธ์ของ A-Trait กับ A-State

(Spielberger, 1972, p. 38 อ้างถึงใน คาราวรรณ ต๊ะปิ่นตา, 2534, หน้า 26)

สาเหตุของความวิตกกังวล

เอปสแตน (Epstein, 1972, pp. 291-337) ได้สรุปสาเหตุของความวิตกกังวลว่าเกิดจากสาเหตุ 3 ประการ ดังนี้

1. สาเหตุจากการมีสิ่งเร้าทางกายภาพมากระตุ้นเร้าบุคคลจนเกินขีดระดับความสามารถของบุคคลที่จะทนได้ ดังนั้นการตอบสนองต่อความวิตกกังวลที่มาจากสาเหตุนี้จะแสดงออกมาเป็นความเจ็บปวดแล้วมีผลทำให้เกิดความกลัว และวิตกกังวล นอกจากนี้แล้วขีดระดับความสามารถของบุคคลที่จะทนต่อสิ่งเร้าที่มากระตุ้นนั้นจะมีความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. สาเหตุจากความไม่สอดคล้องกันของความคิด คือ เป็นความไม่สอดคล้องกันระหว่างประสบการณ์ของตนกับความคาดหวัง หมายความว่าเกิดเป็นความไม่สอดคล้องกันระหว่างความจริงกับความคาดหวัง ซึ่งจะเป็นภาวะที่รู้สึกถูกคุกคาม และนำไปสู่การเกิดอาการวิตกกังวล
3. สาเหตุจากความไม่สามารถตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่เกิดขึ้นได้ ซึ่งอาจเกิดจากการไม่รู้ว่สิ่งเร้าใดเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความวิตกกังวล และเกิดการขัดแย้งระหว่างการที่จะต้องคัดเลือกการตอบสนอง ซึ่งภาวะเช่นนี้จะนำไปสู่ความวิตกกังวล

ผลของความวิตกกังวล

เมื่อผู้เรียนเกิดความวิตกกังวลขึ้นจะส่งผลถึงพฤติกรรมทั้งด้านอารมณ์ การเปลี่ยนแปลงในร่างกาย รวมทั้งความคิด ความจำด้วย

โกลด์เบอร์เกอร์ (Goldberger, 1982 อ้างถึงใน วัฒนา เตชะโกมล, 2541, หน้า 37 - 38) ได้กล่าวถึงผลกระทบของความวิตกกังวลว่า ความวิตกกังวลจะทำให้เกิดผลกระทบต่อบุคคลในด้านสรีระ อารมณ์ ความคิด และพฤติกรรม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านชีวเคมี ในขณะที่เกิดความวิตกกังวล จะทำให้ระบบประสาทอัตโนมัติถูกกระตุ้นแล้วมีผลต่อการทำงานของสมอง และต่อมไร้ท่อ คือในขณะที่เกิดความวิตกกังวล ต่อมอดรีนาล (Adrenal Medulla) จะหลั่งสารอดรีนาลีน (Adrenaline) และทำให้ระดับของฮอร์โมนบางชนิดในเลือดเพิ่มสูงขึ้นเช่น อีพิเนฟริน (Epinephrene) และคอร์ติโคสเตียรอยด์ (Corticosteroids) เป็นต้น
2. การเปลี่ยนแปลงทางด้านสรีระนั้นส่วนมากจะเกิดขึ้นกับระบบขับถ่าย การเปลี่ยนแปลงทางระบบประสาทอัตโนมัติจะเป็นผลสืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงด้านเคมี เช่น สารอดรีนาลีนจะมีผลทำให้อัตราการไหลเวียนของเลือดมีมากขึ้น ร่างกายขับน้ำย่อยมากกว่าปกติ สารอีพิเนฟรินจะมีผลทำให้หัวใจเต้นเร็ว และแรง ใจสั่น ขนลุก เหงื่อออกง่ายเพิ่มอัตราการเผาผลาญอาหาร สารคอร์ติโคสเตียรอยด์ จะมีผลต่อระบบประสาทส่วนกลาง เช่น ทำให้นอนไม่หลับ กระวนกระวาย ร่างกายขาดภูมิคุ้มกันต้านทานโรค การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับระบบกล้ามเนื้อได้แก่การเกิดอาการเกร็งของกล้ามเนื้อทำให้รู้สึกปวดเมื่อยตามร่างกาย การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับ

ระบบขับถ่าย ได้แก่ อาการคลื่นไส้ อาเจียน ท้องอืดท้องเฟ้อ ท้องผูก หรือท้องเสีย ปัสสาวะบ่อย

3. ด้านอารมณ์ ผลของความวิตกกังวลที่มีต่ออารมณ์นั้น จะทำให้เกิดอาการตื่นเต้น หวาดหวั่น หงุดหงิด ตกใจง่าย โกรธง่าย กระสับกระส่าย ขาดสมาธิ เหนื่อยหน่าย ท้อแท้ โศกเศร้า เสียใจ ร้องไห้บ่อย

4. ด้านความคิด ความจำ และการรับรู้ ผลของความวิตกกังวลจะทำให้เกิดความผิดปกติเกี่ยวกับความคิด ได้แก่ การเกิดความคิดในทางลบ ระบบความคิดถูกรบกวน สับสน หมกมุ่น ย้ำคิด การตัดสินใจช้า ไม่ยืดหยุ่นในการแก้ปัญหา ความสนใจลดลง ขาดสมาธิ ความผิดปกติเกี่ยวกับความจำ ได้แก่ มีอาการหลงลืม ความสามารถเกี่ยวกับการจำลดลง และมีความผิดปกติเกี่ยวกับการรับรู้

ระดับความวิตกกังวล

จากการประเมินความวิตกกังวลด้วยวิธีการต่าง ๆ แล้ว ทำให้ทราบระดับของความรุนแรงเพื่อประโยชน์ในการปรับปรุง แก้ไข และการศึกษาวิจัย

จอห์นสัน (Johnson, 1986) ได้แบ่งระดับความรุนแรงของความวิตกกังวลออกเป็น 4 ระดับ ดังนี้

1. ความวิตกกังวลระดับเล็กน้อย (Mild Anxiety) เป็นความวิตกกังวลในระดับที่กระตุ้นให้บุคคลเกิดความตื่นตัว กระตุ้นประสาทสัมผัสทั้ง 5 ให้รับรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทำให้เรียนรู้ และแก้ปัญหาได้ดีขึ้น และทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์

2. ความวิตกกังวลระดับปานกลาง (Moderate Anxiety) เป็นความวิตกกังวลในระดับที่ทำให้บุคคลสนใจต่อความวิตกกังวลที่เกิดขึ้น มีผลทำให้การรับรู้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ลดลง ประสิทธิภาพ เกี่ยวกับการรับรู้ลดลง ร่างกายมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อความวิตกกังวล เช่น มีอาการเกร็งของกล้ามเนื้อ มีอาการปั่นป่วนภายในท้อง มีอาการหอบหายใจเข้าออกแรง ปวดศีรษะ เป็นต้น

3. ความวิตกกังวลระดับสูง (Severe Anxiety) เป็นความวิตกกังวลในระดับที่ทำให้การรับรู้ประสาททั้ง 5 ลดลงอย่างมากจนอาจทำให้รับรู้สภาพแวดล้อมบิดเบือนไปจากความเป็นจริง รับรู้รายละเอียดของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเพียงบางส่วน ทำให้ไม่สามารถเชื่อมโยงรายละเอียดของเหตุการณ์ ทั้งหมดที่เกิดขึ้นได้ และบุคคลมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อความวิตกกังวลทั้งทางร่างกาย อารมณ์ และพฤติกรรม

4. ความวิตกกังวลระดับรุนแรงที่สุด (Panic Anxiety) เป็นความวิตกกังวลในระดับที่ทำให้ความสามารถในการรับรู้ต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ผิดไปจากความเป็นจริง จนอาจมีอาการของประสาทหลอน บุคคลสูญเสียการควบคุมตนเอง บุคลิกภาพ และความคิดผิดปกติอาจมีอาการ

หลงผิด ความสามารถเกี่ยวกับการเรียนรู้เสียไป ร่างกายมีการตอบสนองต่อความวิตกกังวลอย่างรุนแรง

ความวิตกกังวลไม่ใช่สภาวะอารมณ์ที่มีผลในทางลบเพียงอย่างเดียว ความวิตกกังวลในระดับเล็กน้อย และปานกลางจะมีประโยชน์เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการตื่นตัวในการเรียนรู้ที่จะแก้ปัญหา ทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ดีขึ้น และเกิดความคิดสร้างสรรค์ แต่ความวิตกกังวลในระดับสูง และรุนแรงที่สุด จะมีผลทางลบทำให้เกิดพยาธิสภาพทางจิตใจจนอาจทำให้เกิดโรคจิต โรคประสาท

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กับความวิตกกังวลต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ

นักการศึกษาให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่งถึงสาเหตุปัจจัยวิธีการเรียนการสอน สภาพแวดล้อม ตลอดจนระดับของความวิตกกังวล ล้วนมีส่วนทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ซึ่งมีผลการวิจัยดังนี้

บุษบา สุวรรณโสภณ (2539) ได้ศึกษาการลดความวิตกกังวลของผู้เรียนทักษะการพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้ กิจกรรมที่เน้นจิตพิสัย พบว่า

1. นักเรียนที่เรียน โดยใช้กิจกรรมที่เน้นจิตพิสัยมีความวิตกกังวลของผู้เรียนทักษะการพูดต่ำกว่านักเรียนที่เรียน โดยใช้ กิจกรรมการสอนตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .001
2. นักเรียนที่เรียน โดยใช้กิจกรรมที่เน้นจิตพิสัยมีผลสัมฤทธิ์ในการพูดภาษาอังกฤษสูงกว่านักเรียนที่เรียน โดยใช้ กิจกรรมการสอนตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .001

พัสวีย์ ดินตบุตร (2541) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อ ความวิตกกังวลกับผลสัมฤทธิ์ในการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า

1. ความเชื่อเกี่ยวกับการเรียนภาษาอังกฤษ มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ในการเรียนภาษาอังกฤษ ความวิตกกังวลในการเรียนภาษาอังกฤษมีความสัมพันธ์ในทางลบกับผลสัมฤทธิ์ในการเรียนภาษาอังกฤษ ความเชื่อเกี่ยวกับการเรียนภาษาอังกฤษไม่มีความสัมพันธ์กับความวิตกกังวลในการเรียนภาษาอังกฤษ มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

2. ความเชื่อเกี่ยวกับการเรียนภาษาอังกฤษ (X_1) และความวิตกกังวลในการเรียนภาษาอังกฤษ (X_2) สามารถทำนายผลสัมฤทธิ์ในการเรียนภาษาอังกฤษ (Y) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ได้สมการถดถอยพหุคูณในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน ดังนี้

สมการทำนายในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 43.5304 + 6.9225 X_1 - 9.6489 X_2$$

สมการทำนายในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z}_Y = .2689 Z_1 - .3288 Z_2$$

อัญญาณี ทิวทอง (2543) ได้ศึกษาตัวแปรคัดสรรทางจิตวิทยาที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียน พบว่า

1. การกำกับตนเองในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ การรับรู้ความสามารถของตนเองทางภาษาอังกฤษ และทัศนคติต่อวิชาภาษาอังกฤษมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .001

2. ตัวแปรที่มีอำนาจในการทำนายที่ดีที่สุดสำหรับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ คือ ทัศนคติ การรับรู้ความสามารถของตนเองทางภาษาอังกฤษ และเชาว์อารมณ์ ส่วนตัวแปรที่ไม่ผ่านการคัดเลือกสู่สมการ คือ การกำกับตนเองในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และความวิตกกังวล ได้สมการถดถอยในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานตามลำดับ ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ ได้แก่

$$\hat{Y} = 0.04993ATT + 0.01381SEF - 0.03284EMOQ + 12.98004$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน ได้แก่

$$\hat{Z} = .18826ATT + .12510SEF - .11582EMOQ$$

คารูโซ (Caruso, 1997) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่เกี่ยวกับผู้เรียนกับ

ความวิตกกังวลในการเรียนภาษาต่างประเทศพบว่า ความวิตกกังวลในการเรียนภาษาต่างประเทศกับตัวแปรที่เกี่ยวกับผู้เรียนมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ และตัวบ่งชี้สัมฤทธิ์ผลในการเรียนและระดับความวิตกกังวลมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ

เวิร์ด (Worde, 1998) ได้ศึกษาปัจจัยที่ทำให้ความวิตกกังวลในการเรียน

ภาษาต่างประเทศสูงขึ้นและลดลง และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวลในการเรียนภาษาต่างประเทศกับผลการเรียนวิชาภาษาต่างประเทศพบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดความวิตกกังวลในการเรียนภาษาต่างประเทศ ได้แก่ ความเห็นคุณค่าในตนเอง ความเชื่อเกี่ยวกับการเรียนภาษาบางประการ ประสบการณ์ในการเรียนภาษาต่างประเทศและการเรียนทั่วๆ ไปในเชิงลบ และความวิตกกังวลในการเรียนภาษาต่างประเทศกับผลการเรียนวิชาภาษาต่างประเทศมีความสัมพันธ์กันในทางลบ สำหรับการลดความวิตกกังวลสามารถทำได้โดยการเพิ่มการเรียนรู้ภาษาและแรงจูงใจของผู้เรียน

สรุป ความวิตกกังวล คือ สภาวะของความไม่สบายใจ ว้าวุ่นสับสน ความกลัว ความอึดอัด ความตื่นตระหนก ซึ่งอาจเป็นผลมาจากสิ่งเร้าต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรอบ ๆ ตัว หรือ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ ซึ่งจะทำให้เกิดผลต่าง ๆ ต่อด้านร่างกาย อารมณ์ ความคิด และความจำ จะส่งผลทำให้เกิดการเรียนรู้แย่งจากงานวิจัยต่าง ๆ พบว่า บุคคลที่มีความวิตกกังวลสูงในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะต่ำ ดังนั้น ความวิตกกังวลจึงมีความสัมพันธ์ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ

4. ความภาคภูมิใจในตนเอง

ความหมายของความภาคภูมิใจในตนเอง

มนุษย์ทุกชนชาติ ทุกภาษาต้องอยู่ร่วมกันในสังคมดำรงตนโดยใช้สมองคิดพิจารณา ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้เกิดผลสำเร็จ โดยต้องการความรัก และความภูมิใจ

มะลิ อุดมภาพ (2538, หน้า 11) กล่าวว่า ความภาคภูมิใจในตนเอง หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของแต่ละบุคคลว่าตนเองนั้นเป็นบุคคลที่เก่ง มีคุณค่า มีความสามารถ มีชื่อเสียง เป็นที่รู้จักของบุคคลทั่วไป และมีบุคลิกลักษณะสง่างามเผยเป็นที่น่าสนใจ

พลนุช พุ่มไสว (2543, หน้า 6) กล่าวว่า ความภาคภูมิใจในตนเอง หมายถึง การประเมินคุณค่าของตนเองตามความรู้สึกที่บุคคลมีต่อตนเอง ในเรื่องของความสำเร็จ การยอมรับตนเอง การยอมรับจากบุคคลอื่น และมีความสำคัญต่อสังคม

แพลลาดีโน (Palladino, 1989, p. 3) ให้ความหมายว่า ความภาคภูมิใจในตนเองเป็นส่วนหนึ่งของจิตใจ เป็นความรู้สึกและความคิดที่มีต่อตนเอง เป็นการเชื่อมโยงระหว่างความคิดเกี่ยวกับตัวเองและการแสดงออกของตนเอง ความภาคภูมิใจในตนเองมีคำอื่น ๆ ที่ให้ความหมายคล้ายคลึงกัน เช่น ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง หรือการรับรู้คุณค่าในตนเอง (Self-Worth) การเคารพนับถือตนเอง (Self-Respect)

ฟิชเชอร์ (Fisher, 1993, p. 96) ให้ความหมายว่า ความภาคภูมิใจในตนเอง คือการรักตนเอง ยอมรับตนเอง และภูมิใจในตนเอง

ริช (Rice, 1996, p. 184) กล่าวว่า ความภาคภูมิใจในตนเอง หมายถึง การรับรู้ตนเองว่าตนเองมีคุณค่าตามที่ตนเองรับรู้ ซึ่งการประเมินคุณค่านี้นำไปสู่การยอมรับตนเอง มีความพอใจในตนเอง และมีความสอดคล้องกันระหว่างมโนทัศน์ของตนเองกับจินตนาการส่วนตน

จากความหมายข้างต้น สรุปได้ว่าความภาคภูมิใจในตนเอง หมายถึงการที่บุคคลรู้สึกว่าคุณค่าของตนเองมีความสามารถ มีประโยชน์ มีคุณค่า ยอมรับตนเอง และรู้สึกได้รับการยอมรับจากบุคคลที่มีความสำคัญต่อตนเองและสังคม

แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานของความภาคภูมิใจในตนเอง

ความภาคภูมิใจในตนเองเป็นการพิจารณาตัดสินคุณค่าของตนเอง แสดงถึงทัศนคติที่บุคคลมีต่อตนเอง (Coopersmith, 1984, p. 5) ความภาคภูมิใจในตนเองเป็นส่วนหนึ่งของมโนภาพแห่งตน เป็นปริมาณคุณค่าที่เราให้กับตนเอง ซึ่งได้จากการเรียนรู้จากผู้อื่นและกลายเป็นส่วนสะท้อนให้เห็นว่าบุคคลอื่นยอมรับเราอย่างไร หรือความคิดที่เรามองเห็นจากการที่ผู้อื่นเห็นคุณค่าในตัวเรา (Lindgren & John, 1981, p. 238)

มโนภาพแห่งตน (Self-Concept) มีลักษณะเป็นหน่วยรวมของความคิดที่มีระบบ ประกอบด้วยความรู้คุณลักษณะของสิ่งที่เป็น “ตัวฉัน” และการรับรู้ความสัมพันธ์ที่ “ตัวฉัน” มีกับผู้อื่นและสิ่งอื่น รวมทั้งค่านิยมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้เหล่านี้ เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นได้ทั้งในขณะรู้ตัวและไม่รู้ตัว การรับรู้ตนเองจะเป็นในแง่ของความสามารถ คุณค่า ค่านิยม ข้อจำกัดต่าง ๆ ฯลฯ จึงเป็นรายละเอียดของเนื้อหาที่บุคคลใช้เพื่ออธิบายธรรมชาติของตนเอง และใช้การเปรียบเทียบกับผู้อื่น โดยอาศัยประสบการณ์ของการปะทะสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลรอบข้างว่า ตนเองสามารถทำอะไรได้บ้าง มโนภาพแห่งตนจึงเป็นเรื่องของความคิดต่าง ๆ เกี่ยวกับลักษณะของตนเอง ซึ่งอาจไม่ตรงกับที่เป็นจริง แต่เป็นเสมือนข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับจุดอ่อน-จุดแข็ง มีความเจริญงอกงาม ที่เป็นไปได้และรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับรูปแบบพฤติกรรมตามปกติของตน สิ่งเหล่านี้ไม่มีลักษณะคงที่แน่นอน สามารถเปลี่ยนไปได้ตามสถานการณ์ต่าง ๆ ทำให้เป็นเสมือนข้อผูกมัดที่คนให้กับตนเอง และมีอิทธิพลอย่างมากต่อ พฤติกรรมที่แสดงออก (Rogers & Diamond, 1959, p. 200)

จากการมีมโนภาพต่อตนเอง บุคคลจะประเมินมโนภาพแห่งตนออกมาเป็นความภาคภูมิใจในตนเอง ซึ่งเป็นกระบวนการตัดสินใจคุณค่าจากการตรวจสอบด้วยผลงาน ความสามารถ และคุณลักษณะต่าง ๆ นำมาเปรียบเทียบกับมาตรฐานและค่านิยมส่วนบุคคล แล้วตัดสินออกมาเป็นคุณค่าของตนความรู้สึกต่อตนเองอาจเป็นไปโดยรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ได้ แต่จะแสดงให้บุคคลอื่นเห็นได้ด้วยลักษณะท่าทาง หรือการแสดงออกทางพฤติกรรมภายนอก ความภาคภูมิใจในตนเองเกิดขึ้นจากการมีประสบการณ์เรื่องความสำเร็จ และการกระทำสิ่งต่าง ๆ ได้บรรลุเป้าหมาย ส่งผลให้ได้รับคำชมเชยจากพ่อแม่หรือคนอื่น ๆ เป็นการสะสมความพึงพอใจต่อตนเองขึ้นมาทีละน้อย กลายเป็นความรู้สึกเชื่อมั่นถึงความสามารถที่จะก้าวไปได้ถึงคุณค่าที่ได้ตั้งไว้ ถ้าทำได้สำเร็จก็จะเกิดความภาคภูมิใจ และเห็นคุณค่าในตนเองในที่สุด (Coopersmith, 1981, p. 236)

มาสโลว์ ได้จัดลำดับความต้องการของมนุษย์ ออกเป็น 5 ขั้นซึ่งความต้องการความภาคภูมิใจ ในตนเองอยู่ในขั้นที่ 4 รองลงมาจากการตระหนักรู้ในความสามารถของตน

(Self-Actualization) ซึ่งเป็น ขั้นสูงสุด ความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองเกิดจากการที่ผู้อื่นให้การยอมรับโดยดูจากการตอบสนองของพ่อแม่ ญาติพี่น้อง และเพื่อนรุ่นเดียวกัน และมักต้องอาศัยความเชี่ยวชาญหรือความสามารถบางอย่างของบุคคลนั้นประกอบด้วย การประเมินจะออกมาในรูปของทัศนคติหรือความเชื่อว่าตนจะประสบความสำเร็จ หรือความล้มเหลวในการกระทำสิ่งต่าง ๆ จะต้องใช้ความพยายามมากเท่าใด จะเสียใจหรือไม่ ถ้าล้มเหลว หากประเมินแล้วอยู่ด้านบนก็จะเกิดความเชื่อมั่นในคุณค่าแห่งตน ความรู้สึกนี้หากได้รับการตอบสนองจะนำไปสู่ความเชื่อมั่นและเห็นคุณค่าในตน มีความเข้มแข็ง ความสามารถเพียงพอ ที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ รู้สึกว่าตนเองมีประโยชน์ และมีความสำคัญต่อโลก และหากไม่ได้รับการตอบสนองจะรู้สึกมีปมด้อยอ่อนแอ ช่วยตนเองไม่ได้ ซึ่งคนทั่วไปล้วนปรารถนาที่จะมีความมั่นคง มีการประเมินคุณค่าตนเองสูง นับถือและภาคภูมิใจในตนเอง รวมทั้งได้รับการเห็นคุณค่าจากผู้อื่น ในทางจิตวิทยา ความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองนับเป็นสิ่งที่ดี เพราะช่วยเหลือสภาวะทางจิตใจให้เป็นไปอย่างสอดคล้องกับความคาดหวังในความสำเร็จ การได้รับการยอมรับและความเข้มแข็งทางจิตใจจะเป็นเหตุผลให้บุคคลปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ดีขึ้น

มาสโลว์ (Maslow, 1970, pp. 45-46) แบ่งความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองออกเป็น

2. ประเภท คือ

1. ประเภทที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกเห็นคุณค่าของตนเอง การยอมรับนับถือและการประเมินค่าตนเอง ประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ คือความต้องการมีความเข้มแข็ง ผลสัมฤทธิ์ ความสามารถเพียงพอสำหรับการทำสิ่งต่าง ๆ ความเชี่ยวชาญและความสามารถ ความเชื่อมั่น ความมีอิสระเสรี และความเป็นไทแก่ตนเอง
2. ประเภทที่เกี่ยวข้องกับการได้รับความเห็นคุณค่าจากผู้อื่น เป็นความต้องการมีชื่อเสียง หรือเกียรติยศ ตำแหน่ง ความรุ่งเรือง มีอำนาจเหนือผู้อื่น ได้รับการยอมรับและสนใจ ความสำคัญ มีศักดิ์ศรีหรือเป็นที่น่าชมเชยของผู้อื่น

แฟรงค์ และเมอโรลลา (Frank & Marcella, 1985, pp. 77-78 อ้างถึงใน รัชมิ โพนเมืองหล้า, 2542, หน้า 35) ได้แบ่งความภาคภูมิใจในตนเองออกเป็น 2 ประเภทเช่นเดียวกัน ดังนี้

1. ความภาคภูมิใจในตนเองภายใน (Inner Self-Esteem) คือ การที่บุคคลมีความสามารถ มีสมรรถนะและการกระทำในสิ่งที่ตนต้องการ แล้วได้ผลตามที่ตนปรารถนา กระบวนการประเภทนี้ได้มาจากการรับรู้ของตนเองจากสิ่งแวดล้อม โดยเกี่ยวข้องกับการกระทำ การควบคุม และกำลังความสามารถ เพราะถ้าบุคคลรู้จักตนเองและประเมินตนเองจากการกระทำได้รับผลสำเร็จจากความพากเพียรพยายาม สิ่งนี้จะเป็นพื้นฐานของคุณสมบัติแห่งตน ความภาคภูมิใจในตนเองขั้นพื้นฐานจะถูกสร้างขึ้นอย่างถาวรจากประสบการณ์ ตั้งแต่ช่วงแรกของชีวิต

2. ความภาคภูมิใจในตนเองภายนอก (Functional Self-Esteem) ความภาคภูมิใจชนิดนี้สร้างขึ้นโดยผ่านการประเมินปฏิสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ในชีวิต และเกี่ยวข้องกับการที่บุคคลเปลี่ยนแปลงบทบาทอันเนื่องมาจากเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน และการได้รับการยอมรับจากบุคคลที่มีความสำคัญในชีวิต ความภาคภูมิใจในตนเองชนิดนี้สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ขึ้นอยู่กับความคาดหวังต่อบทบาททางสังคมและความภาคภูมิใจในตนเองขั้นพื้นฐาน เพราะถ้าความภาคภูมิใจในตนเองประเภทนี้ลดลง บุคคลจะแสดงออกถึงความหมดหวัง หมดแรง อ่อนล้า มีพฤติกรรมที่ผิดแปลกไปจากเดิม

องค์ประกอบของความภาคภูมิใจ

คูเปอร์สมิธ (Coopersmith, 1981, pp. 2-4) กล่าวถึงคุณลักษณะพื้นฐานของความภาคภูมิใจในตนเอง ซึ่งบุคคลใช้เป็นสิ่งตัดสินว่าตนประสบความสำเร็จ มีอยู่ 4 ประการ คือ

1. ความสามารถ (Competence) เป็นการพิจารณาถึงความสำคัญของการกระทำให้สำเร็จตามเป้าหมาย สามารถเผชิญอุปสรรคต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิตด้วยความมั่นใจ ปรับตัวได้ดี ใช้กลไกป้องกันตัวเองน้อย และสามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ความสำคัญ (Significance) เป็นวิถีทางที่บุคคลรู้สึกเกี่ยวกับการถูกยอมรับ การมีคุณค่าอย่างเหมาะสม ตนเองยังเป็นที่รักของบุคคลอื่น มีประโยชน์และเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวและสังคม

3. อำนาจในตัวเอง (Power) เป็นอิทธิพลที่บุคคลมีต่อชีวิตตนเอง และต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ รอบตัว มีความเชื่อมั่นในอำนาจการกระทำของตนว่าจะก่อให้เกิดผลตามที่ต้องการ และมีความสามารถเพียงพอในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้ด้วยตนเอง

4. คุณความดี (Virtue) เป็นการปฏิบัติตัวสอดคล้องกับศีลธรรม จริยธรรม ค่านิยมและวัฒนธรรมประเพณี สามารถรับรู้คุณค่าของตนตามความเป็นจริง มองโลกในแง่ดี พอใจในชีวิตที่เป็นอยู่ มีการแสดงออกของความคิดที่ดีและถูกต้องตามทำนองคลองธรรม

บาร์รี (Barry, 1988, pp. 59-62) แบ่งองค์ประกอบของความภาคภูมิใจในตนเองออกเป็น 4 องค์ประกอบ คือ

1. ความรู้สึกต่อร่างกายตนเอง (The Body Self) หมายถึง การที่บุคคลคิดและรู้สึกต่อรูปร่างและหน้าที่ของร่างกายตลอดจนความสามารถของหน้าที่พื้นฐานของร่างกาย

2. ความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับบุคคลอื่น (The Interpersonal Self) หมายถึง การที่บุคคลรู้สึกเกี่ยวกับวิธีที่เขามีสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น ไม่ว่าจะเป็นคนที่สนิทสนมคุ้นเคยหรือบุคคลที่พบกันโดยบังเอิญ

3. ความสำเร็จของตนเอง (The Achieving Self) หมายถึง การที่บุคคลรู้สึกเกี่ยวกับความสามารถของเขาที่จะนำเขาไปสู่ความสำเร็จในชีวิตครอบครัว การทำงาน การศึกษา

4. ความเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง (The Identification Self) เป็นความรู้สึกของบุคคลทางนามธรรม และพฤติกรรมแสดงความสนใจทางศีลธรรมและจิตวิญญาณ

โป๊ป (Pope, 1988) กล่าวว่า ความภาคภูมิใจในตนเองของเด็กที่สมบูรณ์จะประกอบไปด้วย 5 ด้าน คือ

1. ด้านสังคม (Social) หมายถึง ความรู้สึกของเด็กที่มีต่อตนเองในฐานะเพื่อนของผู้อื่น เด็ก รู้สึกพึงพอใจในตนเอง ให้คุณค่าต่อความคิดเห็นของตน เข้าร่วมกิจกรรมกับกลุ่มเพื่อนได้ รู้สึกพึงพอใจต่อปฏิสัมพันธ์ที่มีต่อกลุ่มเพื่อน เด็กจึงเป็นที่ต้องการของกลุ่มเพื่อนซึ่งทำให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง

2. ด้านการศึกษา (Academic) หมายถึง การประเมินตนเองในฐานะนักเรียนคนหนึ่ง เป็นการตัดสินคุณค่าของเด็กเกี่ยวกับการศึกษาของตนว่าดีพอหรือไม่ หากเขายอมรับในความสามารถรับรู้ความสำเร็จทางการศึกษาของตนตามความสามารถที่มีอยู่ ก็จะทำให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง

3. ด้านครอบครัว (Family) เป็นความรู้สึกของเด็กในฐานะสมาชิกคนหนึ่งของครอบครัว การได้รับการยอมรับจากสมาชิกในครอบครัวจะทำให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง

4. ด้านภาพพจน์ของตนเอง (Body Image) เป็นการรวมลักษณะทางกายภาพที่ปรากฏและศักยภาพที่มีอยู่ของบุคคล ความภาคภูมิใจในตนเองในส่วนนี้จะอยู่บนพื้นฐานของความรู้สึกพึงพอใจต่อภาพลักษณ์ของตนที่ผู้อื่นมองเห็นและที่ตนแสดงออก

5. ด้านมุมมองรวม (Global) เป็นการแสดงถึงความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองโดยทั่วไปของบุคคล ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของการประเมินตนเองในทุกด้าน ความภาคภูมิใจในตนเองโดยรวมจะสะท้อนถึงความรู้สึกที่บุคคลมีต่อตนเอง เช่น ฉันเป็นคนดี ฉันรู้สึกพึงพอใจในทุกสิ่งที่เป็นตัวฉัน เป็นต้น

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความภาคภูมิใจในตนเอง

คูเปอร์สมิธ (Coopersmith, 1981, pp. 16, 120-148) กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความภาคภูมิใจในตนเองว่าแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ปัจจัยภายใน หมายถึงลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคลที่มีผลทำให้ความภาคภูมิใจในตนเองของแต่ละบุคคลแตกต่างกัน ได้แก่

1.1 ลักษณะทางกายภาพ เช่น ความสูง น้ำหนัก ความแข็งแรง บุคลิกภาพ รวมทั้งเสื้อผ้าที่สวมใส่ หรือคุณสมบัติอื่นที่ปรากฏให้เห็นได้ ถ้าบุคคลมีรูปร่างหน้าตาดี ร่างกายแข็งแรง

ก็จะทำให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง และมีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองได้ส่วนหนึ่ง แต่ลักษณะทางกายจะส่งผลต่อความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองหรือไม่เพียงใดขึ้นอยู่กับค่านิยมส่วนตัว

1.2 ความสามารถทั่วไป สมรรถภาพ และผลงาน ลักษณะทั้ง 3 ด้านนี้มี

ความสัมพันธ์ระหว่างกันและช่วยส่งเสริมให้บุคคลเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง โดยจะเป็นตัวบ่งชี้ความถี่ของความสำเร็จหรือความล้มเหลวของบุคคล การประสบความสำเร็จจะเป็นการเสริมแรงแก่ตนเอง และทำให้เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองได้ บุคคลที่ประสบความสำเร็จอยู่เสมอจะมีความภาคภูมิใจในตนเองสูงกว่าบุคคลที่ไม่ค่อยประสบความสำเร็จ

1.3 ภาวะทางอารมณ์ หมายถึง ความพอใจ ความเสียใจ ความวิตกกังวล ฯลฯ ที่อยู่ในตัวบุคคลทั้งที่แสดงออกและไม่แสดงออก อารมณ์ดังกล่าวเกิดจาก การประเมินประสบการณ์ และการได้รับการปฏิบัติจากผู้อื่นแล้วมีผลต่อการประเมินตนเองในเวลาต่อมา ถ้าบุคคลประเมินว่า บุคคลรอบข้างยอมรับและรู้สึกชื่นชมเขา เขาก็รู้สึกพอใจและเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง แต่ถ้าเขาประเมินตนเองในด้านลบ เขาก็รู้สึกด้อย วิตกกังวล และมีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำ

1.4 ค่านิยมส่วนบุคคล ในการประเมินคุณค่าของตน บุคคลจะเทียบเคียงกับสิ่งที่ตนให้คุณค่าหรืออุดมคติที่ตนเองให้ความสำคัญ ซึ่งแต่ละคนจะมีค่านิยมต่อสิ่งต่าง ๆ ไม่เหมือนกัน ถ้าบุคคลใดให้คุณค่าแก่สิ่งใดแล้วไปมุ่งเป้าหมายในสิ่งนั้นไม่ได้ก็จะเกิดความรู้สึกที่ไม่ดี อับอาย วิตกกังวล และมีผลต่อความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง เช่น ถ้าเด็กให้คุณค่ากับการเล่นดนตรีแต่แข่งขันดนตรีแล้วแพ้ จะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองต่ำไม่เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง เป็นต้น

1.5 ความทะเยอทะยาน เป็นความปรารถนาที่จะเป็น ปรารถนาที่จะทำสิ่งต่าง ๆ การตัดสินใจคุณค่าของบุคคลส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากการเปรียบเทียบผลการปฏิบัติและความสามารถของตนกับเกณฑ์ความสำเร็จที่ตั้งไว้ ประสบการณ์ที่ได้รับความสำเร็จจะนำไปสู่ความคาดหวังในความสำเร็จในครั้งต่อไป ทำให้เกิดความปรารถนาจะทำสิ่งต่าง ๆ ต่อไป ถ้าสามารถปฏิบัติได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้จะทำให้มีความภาคภูมิใจในตนเอง

1.6 เพศ เพศชายมักมีความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองสูงกว่าเพศหญิง เพราะสังคมและวัฒนธรรมโดยส่วนใหญ่จะยกย่องและให้คุณค่าแก่เพศชายมากกว่าเพศหญิง โดยเพศชายมักได้รับมอบหมายตำแหน่งที่มีอำนาจในสังคม ในขณะที่เพศหญิงส่วนมากได้รับตำแหน่งและบทบาททางสังคมที่ด้อยกว่า และเพศหญิงที่มีความภาคภูมิใจในตนเองสูงจะประสบความสำเร็จในการเรียนมากกว่าเพศชายที่มีความภาคภูมิใจในตนเองสูง

2. ปัจจัยภายนอก หมายถึง สภาพแวดล้อมภายนอกที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์ด้วย ซึ่งส่งผลให้เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองที่แตกต่างกัน ได้แก่

2.1 ความสัมพันธ์กับครอบครัว เป็นประสบการณ์ในครอบครัวที่ส่งผลต่อความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองของเด็ก เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีการอบรมเลี้ยงดูต่างกันจะมีความภาคภูมิใจในตนเองต่างกัน การที่พ่อแม่ใกล้ชิดลูกให้ความรักความอบอุ่น เคารพในสิทธิและความคิดเห็น ยอมรับเด็กรวมทั้งวางกฎเกณฑ์อย่างชัดเจน จะมีผลทำให้เด็กมีอารมณ์มั่นคงและรู้จักยืดหยุ่น ทำให้เด็กเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง นอกจากนี้คุณลักษณะของพ่อแม่ เช่น ความภาคภูมิใจในตนเองของพ่อแม่ ความมั่นคงทางอารมณ์ ค่านิยม สถานภาพสมรส สัมพันธภาพและบุคลิกภาพของพ่อแม่ ล้วนมีผลต่อความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองของเด็กทั้งสิ้น เช่น พ่อแม่ที่มีบุคลิกภาพเก็บตัว ไม่กล้าแสดงออก ไม่แสดงความรักที่มีต่อลูกตรง ๆ ทำให้เด็กไม่แน่ใจในความรักที่พ่อแม่มีต่อตน ทำให้เด็กมีความรู้สึก ไม่ดีต่อตนเอง รู้สึกไม่มีความสุขซึ่งจะมีผลต่อเด็กเมื่ออยู่ในสังคมภายนอก เป็นต้น

2.2 โรงเรียนและการศึกษา ประสบการณ์ที่โรงเรียนย่อมมีทั้งความสำเร็จและความล้มเหลวทางด้านการเรียน นอกจากนี้โรงเรียนยังมีหน้าที่ช่วยให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นในตนเองในเรื่องความสามารถและความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง สังกัดของโรงเรียน ประเภทของโรงเรียน ความมีชื่อเสียง หรือลักษณะเด่นของโรงเรียน มีผลต่อความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองของเด็ก เด็กที่มาจากโรงเรียนที่มีชื่อเสียงจะมีความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองมากกว่าเด็กที่มาจากโรงเรียนที่ไม่มีชื่อเสียงและขาดความพร้อม นอกจากนี้ครูก็สามารถทำให้นักเรียนรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองหรือไม่ภาคภูมิใจในตนเองได้ บุคลิกภาพของครู ลักษณะท่าทาง ความสนใจ ความรัก ความอบอุ่นที่มีต่อนักเรียน หรือความเชื่อและทัศนคติที่มีต่อนักเรียน รวมทั้งการแสดงออกของครูล้วนมีผลต่อความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียนและทำให้เด็กมีความรู้สึกต่อครูแตกต่างกัน

2.3 สถานภาพทางสังคมและกลุ่มเพื่อน หมายถึงองค์ประกอบที่บอกระดับชั้นทางสังคม เช่น ตำแหน่งหน้าที่ ฐานะทางสังคม รายได้ เป็นต้น เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีสถานภาพทางสังคมในระดับสูงมีแนวโน้มที่จะมีความภาคภูมิใจในตนเองสูงกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีสถานภาพทางสังคมในระดับกลางและต่ำ นอกจากนี้กลุ่มเพื่อนยังมีอิทธิพลต่อความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง หากกลุ่มเพื่อนชอบตำหนิเขาอยู่เสมอ โดยไม่เปิดโอกาสให้เขาได้เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง ก็ยากที่เขาจะมองตนเองและบุคคลอื่นในด้านดี

2.4 การเปรียบเทียบตนเองกับผู้อื่น ความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองส่วนหนึ่งเกิดจากการเปรียบเทียบตนเองกับผู้อื่นที่อยู่ในกลุ่มเดียวกับตนในด้านความสามารถ ทักษะ ความถนัด ถ้าหากเด็ก รู้สึกดียกว่าผู้อื่นจะมีแนวโน้มมีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำ

การเสริมสร้างความภาคภูมิใจในตนเอง

ความภูมิใจในตนเองนี้ทุกคนสามารถเสริมขึ้นมาได้และสามารถพัฒนาได้โดยวิธีการต่าง ๆ แซสซี (Sasse, 1978, p. 48) เสนอวิธีการเสริมสร้างความภูมิใจในตนเอง ดังนี้

1. สร้างความมั่นใจในตนเองโดยนึกถึงความสำเร็จข้างหน้าของชีวิต
2. ให้รางวัลตนเองเมื่อทำงานสำเร็จ อาจเป็นคำชมเชย หรือให้สิ่งของที่มีความหมายต่อตนเอง
3. สะสมบันทึกความสำเร็จ โดยเขียนลงสมุดบันทึกถึงสิ่งที่ตนเองทำได้ดีหรือทำสำเร็จเป็นเวลาติดต่อกันหลาย ๆ สัปดาห์หรือหลายเดือน

เจอร์ดาโน และ เอเวอร์ลี (Gerdano & Everly, 1979, pp. 146-149) ได้เสนอกลวิธี

3 อย่างที่สามารถพัฒนาความภาคภูมิใจในตนเองอย่างได้ผล ดังนี้

1. การใช้ภาษาทางบวก หมายถึงกระบวนการที่บุคคลให้แรงเสริมกับตนเองด้วยการใช้ภาษาเป็นสื่อชี้ให้เห็นลักษณะทางบวกของตน เช่น การเขียนถึงลักษณะทางบุคลิกภาพในทางบวก หรือสิ่งที่ตนภาคภูมิใจบนกระดาษทุกวัน เมื่อเต็มก็เปลี่ยนข้อความใหม่ทำเช่นนี้ติดต่อกันเป็นสัปดาห์ และปิดกระดาษแข็งนี้ไว้ในที่ ที่มองเห็นได้ง่าย จัดเจนผ่านตามากที่สุดหรือทำเป็นโน้ตย่อพกในกระเป๋าติดตัว

2. การยอมรับคำยกย่องชมเชย เมื่อมีใครยกย่องชมเชยเราก็ยอมรับโดยไม่ได้ตอบถ่อมตน แต่ใช้ถ้อยคำแสดงความขอบคุณยินดีแทน วิธีนี้เป็นการส่งเสริมพฤติกรรมที่เหมาะสมและจะทำให้บุคคลประทับใจและมองเราในทางบวกมากขึ้น

3. การฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออกที่เหมาะสม เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพที่จะทำใ้บุคคลมีพฤติกรรมทางบวกกล้าแสดงออกในทางที่เหมาะสม และมีการรับรู้ที่มีประสิทธิภาพ

บรูโน (Bruno, 1983, p. 363) กล่าวถึงวิธีการเสริมสร้างความภาคภูมิใจในตนเอง ดังนี้

1. ใช้การเสนอแนะหรือให้ข้อคิดโดยตรง (Direct Suggestion) อาจจะได้รับแนวคิดหรือข้อเสนอแนะจากผู้อื่น หรือให้ข้อคิดเสนอแนะแก่ตนเอง (Autosuggestion) ก็ได้ วิธีการนี้เป็นการใช้ข้อมูลที่ทำให้เกิดกำลังใจและสร้างความภูมิใจในตนเองได้ แต่จะต้องได้รับการเสริมแรงโดยเหตุการณ์ทางบวกที่ต่อเนื่องกันโดยจะต้องดำเนินการในข้อต่อไป

2. สร้างความสำเร็จแก่ตนเองให้มากขึ้น

3. ลดความคาดหวังเป็นการลดความอยากได้หรือความคาดหวังต่าง ๆ ลง ซึ่งเป็นวิธีการลดความทุกข์ที่ตรงกับหลักการและปรัชญาของชาวตะวันออกอันเป็นวิถีทางของชาวพุทธ

วิกกินส์ และกิลส์ (Wiggins & Giles, 1984, p. 18) กล่าวว่าความภาคภูมิใจในตนเองสามารถเปลี่ยนแปลงให้เพิ่มมากขึ้นได้ และความภาคภูมิใจในตนเองจะเป็นส่วนสำคัญที่จะ

ช่วยเหลือส่งเสริมให้บุคคลอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข มีความเชื่อมั่นว่าจะดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณค่า

นอกจากนี้คูเปอร์สมิธ (Coopersmith, 1984, pp. 9-11) ได้เสนอแนวทางในการเสริมสร้างความภาคภูมิใจในตนเอง ให้กับบุคคลที่มีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำ โดยมีเป้าหมายเพื่อยกระดับความภาคภูมิใจในตนเองรวมถึงการคงสภาพของความภาคภูมิใจในตนเอง ดังนี้

1. ให้การยอมรับความรู้สึกของบุคคลตามความเป็นจริง ช่วยให้บุคคลได้ถ่ายทอดความรู้สึกของตนออกมาโดยเฉพาะการยอมรับความรู้สึกทางลบ เช่น ความรู้สึกกลัว ความรู้สึกขัดแย้ง เป็นต้น
2. ยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคลในการเผชิญปัญหาและหาวิธีแก้ปัญหา เปิดโอกาสให้บุคคลนั้นได้แก้ปัญหของตนเองอย่างเต็มที่
3. หลีกเลี่ยงการเปลี่ยนแปลงที่รุนแรงและกะทันหัน ที่จะทำให้เกิดความไม่มั่นใจในตนเอง
4. ให้เห็นแบบอย่าง ที่มีประสิทธิภาพในการเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ให้บุคคลได้ถือเป็นตัวอย่าง เพื่อสนับสนุนให้เขาได้ใช้ศักยภาพที่มีอยู่เผชิญกับปัญหาคด้วยความมั่นใจ และส่งเสริมให้มีกำลังใจที่จะสู้ต่อไป
5. ช่วยให้บุคคลพัฒนาวิธีการแก้ปัญหาในทางสร้างสรรค์ด้วยการกำจัดอารมณ์ที่ขุ่นมัว ซึ่งจะเป็นโอกาสให้เขาได้ค่อย ๆ คลายความยุ่งยากของตนเอง ช่วยลดระดับความเครียดลงได้
6. ให้ความสำคัญกับการนับถือตนเองของบุคคล เพื่อเพิ่มความเข้มแข็งแน่วแน่ในการแก้ปัญหา
7. สนับสนุนให้ผู้ใกล้ชิดมีความรู้ความเข้าใจในตัวบุคคลนั้น และให้ความร่วมมือในการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการที่จะแก้ปัญหา

กล่าวโดยสรุปอาจแบ่งแนวคิดของนักจิตวิทยาเป็นกลุ่มได้ ดังนี้

1. นักจิตวิทยาแนวพฤติกรรมนิยมเชื่อว่า การให้บุคคลจดบันทึกเกี่ยวกับความสำเร็จที่ได้กระทำ การใช้คำพูดชมเชยตนเอง การให้สิ่งของที่มีความหมายและความสำคัญต่อตนเอง เมื่อได้กระทำการต่าง ๆ สำเร็จตามเป้าหมายเป็นวิธีการพัฒนาให้บุคคลเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง (Sasse, 1978, p. 48) และการฝึกพฤติกรรมที่กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม (Assertiveness Training) เป็นวิธีที่ทำให้บุคคลมีพฤติกรรมทางบวกกล้าแสดงออกในทางที่เหมาะสม และมี การรับรู้ที่มีประสิทธิภาพ สามารถเสริมสร้างความภาคภูมิใจในตนเองได้ (Girdano & Everly, 1979, p. 149)

2. นักจิตวิทยาแนวมนุษยนิยมเชื่อว่า บุคคลทุกคนต่างก็มีความภาคภูมิใจในตนเอง แต่มีบุคคลจำนวนมากไม่ได้ตระหนักถึงคุณค่าที่ตนเองมีอยู่ อย่างไรก็ตามบุคคลเหล่านี้สามารถตระหนักถึงความภาคภูมิใจในตนเองได้ถ้าอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ด้วยการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น โดยการใช้กระบวนการกลุ่มหรือการปรึกษาเชิงจิตวิทยา ซึ่งวิธีการดังกล่าวนี้มีบรรยากาศที่เอื้อให้สมาชิกกลุ่มยอมรับซึ่งกันและกัน เมื่อสมาชิกกลุ่มมีความรู้สึกว่าได้รับการยอมรับด้วยความจริงใจจากสมาชิกในกลุ่ม จะทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าเผชิญหน้ากับปัญหาต่าง ๆ ช่วยให้เขาเกิดความภาคภูมิใจในตนเองได้ (Trotter, 1977, pp. 13-15)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับความภาคภูมิใจในตนเอง

พรศรี ใจงาม (2534) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองกับความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษามหาวิทยาลัยพลศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาระดับสูง พบว่า ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษามหาวิทยาลัยพลศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

รัศมี โพนเมืองหล้า (2542) ได้ศึกษาการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง จากการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ พบว่า หลังจากจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ การเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กปัญญาเลิศมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

บิงค์ และวอลเตอร์ (Binks & Walter, 1994, p. 122) ได้ศึกษาการอธิบายกระบวนการเสริมสร้างความภาคภูมิใจในตนเอง อารมณ์โกรธ ความเครียด ความกลัว จิตใจห่อเหี่ยว ความไวของความรู้สึกกับความเชื่ออำนาจภายในตนของพวกกรักร่วมเพศ พบว่า พวกกรักร่วมเพศมีความภาคภูมิใจในตนเองน้อยกว่าปกติ และมีความเครียด ความกลัว จิตใจห่อเหี่ยว ความไวของความรู้สึกสูงกว่าปกติ

สรุป ความภาคภูมิใจในตนเอง คือการที่บุคคลรู้สึกว่าคุณค่าของตนเองมีความสามารถ มีประโยชน์ มีคุณค่า ยอมรับตนเอง และรู้สึกได้รับการเสริมสร้างความภาคภูมิใจจากครอบครัว เพื่อน ครู และสังคม ทำให้บุคคลเหล่านั้นมีความภาคภูมิใจมากขึ้น ที่ส่งผลทางบวกต่อคุณลักษณะ ทำให้มีความตั้งใจที่จะศึกษามากขึ้นจึงมีผลให้การเรียนดีขึ้น ดังนั้นความภาคภูมิใจในตนเองจึงมีความสัมพันธ์ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ด้านบุคลิกภาพ

ความหมายของบุคลิกภาพ

คารณี อุทัยรัตนกิจ (2533, หน้า 499) ได้สรุปความหมายของบุคลิกภาพไว้ว่า บุคลิกภาพหมายถึง ส่วนประกอบที่มีลักษณะเฉพาะของความสามารถทางสติปัญญา เจตคติ

อารมณ์ ซึ่งได้มาโดยกำเนิดหรือได้มาจากประสบการณ์ และความแตกต่างระหว่างบุคคลในด้านความคิด ความรู้สึกและการกระทำ ซึ่งผลรวมของลักษณะต่าง ๆ ของพุทธิพิสัย จิตพิสัย ที่มีอยู่ในมนุษย์ทุกคนมีความสัมพันธ์กับแบบแผนพฤติกรรมที่ค่อนข้างคงที่ของบุคคล

สุรชัย คงประเสริฐ (2539, หน้า 8) ให้ความหมายว่า บุคลิกภาพเป็นลักษณะเฉพาะตนของบุคคลที่ใช้เป็นแนวทางในการปรับตัวและพฤติกรรม

สถิต วงศ์สวรรค์ (2540, หน้า 4) ให้ความหมายบุคลิกภาพ คือลักษณะโดยส่วนรวมของแต่ละบุคคล ทั้งลักษณะภายนอก ภายในและปัจจัยต่างๆ อันมีอิทธิพลต่อความรู้สึกของผู้พบเห็น

กูด (Good, 1973, p. 417) ให้ความหมายบุคลิกภาพ คือ ผลรวมของพันธุกรรมและประสบการณ์ทั้งหมดของบุคคล

ฮิลการ์ด (Hillgard, 1975, p. 109) กล่าวว่า บุคลิกภาพ หมายถึงลักษณะโดยรวมของบุคคลแต่ละคน เป็นแนวทางในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม ซึ่งแต่ละคนจะมีรูปแบบของการแสดงพฤติกรรมที่ต่างกัน

จากความหมายทั้งหมดที่กล่าวมา สรุปได้ว่า บุคลิกภาพ คือ แบบแผนที่เป็นเอกลักษณ์ในการแสดงพฤติกรรมของบุคคล มีลักษณะเฉพาะตนของบุคคล และแบบแผนจะต้องมีความคงที่ ไม่ใช่เกิดเฉพาะสถานการณ์ครั้งใดครั้งหนึ่งเท่านั้น ความหมายของบุคลิกภาพสำหรับบุคคลทั่วไปกับนักจิตวิทยาจะแตกต่างกัน และนักจิตวิทยาแต่ละคนจะอธิบายบุคลิกภาพต่างกันไป

1. แบบการเรียนรู้

ความหมายของแบบการเรียนรู้ (Learning Style)

แคนฟิลด์ (Canfield, 1992, p. 1) กล่าวว่าแบบการเรียนรู้เป็นลักษณะของประสบการณ์ทางการเรียนรู้ที่ผู้เรียนชอบมากที่สุด เป็นองค์ประกอบด้านอารมณ์ ความรู้สึกที่จูงใจให้ผู้เรียนเลือกเรียน ตั้งใจเรียนและปฏิบัติในวิชาที่ตนเรียนหรือศึกษาในด้านอื่น ๆ

ดันน์ และดันน์ (Dunn & Dunn, 1993, p. 2) สรุปความหมายของแบบการเรียนรู้ว่าเป็นวิธีการที่ผู้เรียนแต่ละคนนำไปใช้ในการจดจำ และรวบรวมข้อมูลสารสนเทศใหม่ที่มีความสลับซับซ้อนโดยไม่คำนึงถึงว่ากระบวนการที่ได้รับนั้นจะอยู่ในสภาพการณ์อย่างไร

อิกเกน (Eggen, 1998, p. 86 อ้างถึงใน อาภาภรณ์ ศิริอาคเนย์, 2533, หน้า 25) ได้ให้ความหมายว่า แบบการเรียนรู้เป็นวิธีการที่แต่ละคนชอบในการจัดกระทำและจัดการข้อมูลเพื่อตอบสนองต่อสิ่งเร้า

สรุปได้ว่า แบบการเรียนรู้ หมายถึงรูปแบบหรือวิธีการเรียนที่แต่ละคนใช้ศึกษาหาข้อมูลและจัดการกับข้อมูลในการเรียนซึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน

แนวคิดทฤษฎี เกี่ยวกับแบบการเรียนรู้

การศึกษาเกี่ยวกับแบบการเรียนนั้นได้รับแนวคิดจากทฤษฎีด้านจิตวิทยาที่กล่าวถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งตัวแปรด้านความแตกต่างระหว่างบุคคลนั้นสามารถจำแนกได้ 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มความสามารถ กลุ่มบุคลิกภาพ และกลุ่มผสมผสาน ระหว่างความสามารถกับบุคลิกภาพ ซึ่งแบบการเรียนรู้ถือเป็นลักษณะความแตกต่างระหว่างบุคคลที่ผสมผสานระหว่างกลุ่มความสามารถกับบุคลิกภาพ เพราะ ผู้ที่มีแบบการเรียนรู้แตกต่างกันจะเป็นข้อบ่งชี้ถึงความแตกต่างของการปฏิบัติการทางปัญญา (Intellectual Functioning) ในขณะเดียวกันก็เป็นข้อบ่งชี้ถึงความแตกต่างกันด้านบุคลิกภาพด้วย Jung (1986 อ้างถึงใน อภิรักษ์ ศิริอาคเนย์, 2533, หน้า 32) ได้เสนอแนวคิดเรื่อง Psychological Type หรือความแตกต่างทางด้านบุคลิกภาพของมนุษย์ ซึ่ง Jung กล่าวว่า ความแตกต่างของมนุษย์ขึ้นอยู่กับการทำงานของสติปัญญา (Cognitive Functions) 2 ด้าน คือการรับรู้ (Perception) และการตัดสินใจ (Judgment) ซึ่งแต่ละกระบวนการมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 3 การรับรู้ตามแนวคิดของ Jung (Jung, 1986 อ้างถึงใน อภิรักษ์ ศิริอาคเนย์, 2533, หน้า 33)

1. การรับรู้ข้อมูลที่เป็นรูปธรรมโดยใช้ประสาทสัมผัส (Sensing) เป็นการทำงานในเชิงรูปธรรมโดยใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้าคือ หู ตา จมูก ลิ้นและกายสัมผัส เพื่อรวบรวมข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงและรายละเอียดของสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบ ๆ ตัว ก่อนที่จะทำการประมวลผลข้อมูลที่ได้ให้เป็นลักษณะของคน สถานที่และสิ่งของต่าง ๆ เช่น ความขรุขระ สีแดง วงกลม รสหวาน เป็นต้น

2. การรับรู้ข้อมูลที่เป็นนามธรรมโดยการหยั่งรู้ (Intuition) เป็นการทำงานในเชิงนามธรรม ซึ่งเป็นการรับรู้สิ่งต่าง ๆ โดยใช้การกะประมาณหรือการคาดเดา แรงบันดาลใจและการใช้ญาณ (Insight) เพื่อที่จะหารูปแบบ (Pattern) ลงข้อสรุปและให้ความหมายของสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่นอกเหนือจากข้อเท็จจริงและรายละเอียด เช่น ป่าไม้เกิดจากต้นไม้จำนวนมากที่อยู่รวมกัน เป็นต้น

3. การตัดสินใจโดยการคิด (Thinking) การคิดเป็นการวิเคราะห์แยกแยะถึงความแตกต่างของสถานการณ์ สิ่งของต่าง ๆ โดยใช้ข้อเท็จจริง เหตุผลและหลักฐานที่มีอยู่ ซึ่งจะช่วยให้เราเห็นความเชื่อมโยงของสาเหตุที่ทำให้เกิดผลและการกระทำต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นตามมาในภายหลัง

4. การตัดสินใจใช้ความรู้สึก (Feeling) เป็นการประมวลผลข้อมูลโดยใช้ความรู้สึกเป็นหลักไม่ต้องการที่จะหาข้อเท็จจริงมาเชื่อมโยงในการตัดสินใจ แต่จะใช้การเชื่อมโยงกับบุคคลจากการใช้ความรู้สึกนี้ทำให้เราพัฒนาเป็นค่านิยมของตนเองและจะปรับเปลี่ยนอารมณ์ให้มีความสัมพันธ์กับคนที่อยู่รอบ ๆ ตัวเราเสมอ

ลักษณะแบบการเรียนรู้ (Learning Style Characteristics)

จากการศึกษาแบบการเรียนรู้ ที่นักการศึกษาได้จำแนกไว้ พบว่าแต่ละคนใช้เกณฑ์ในการวินิจฉัยแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกันไป โดยใช้องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับสภาพภายในตัวผู้เรียน และองค์ประกอบทางด้านสภาพแวดล้อมทางการเรียนประกอบกัน ซึ่งกราชาร์ (Grasha, 1985 อ้างถึงใน อัจฉรา ธรรมาภรณ์, 2531, หน้า 30) ได้สรุปไว้ 5 กลุ่มคือ

1. ด้านกระบวนการคิด ได้แก่ กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับวิธีการเรียนรู้ การรับรู้ การจำ การเข้าใจ เป็นต้น
2. ด้านระหว่างบุคคล ได้แก่ กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เช่น บทบาทในการเป็นผู้นำหรือคนเด่นในกลุ่ม เป็นต้น
3. ด้านประสาทสัมผัส ได้แก่ กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับวิธีการรับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ด้วยการดู การฟัง การสัมผัส เป็นต้น
4. ด้านภายในตัวบุคคล ได้แก่ ความต้องการ แรงจูงใจ การคาดหวัง การตั้งเป้าหมายในการเรียน เป็นต้น

5. ด้านสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่สภาพของห้องเรียน การจัดที่นั่ง เวลาเรียน อุณหภูมิของห้องเรียน เป็นต้น

แบบการเรียนรู้ตามแนวคิดของนักการศึกษา

ซิลเวอร์, สตรอง, และ เพอรินิ (Silver, Strong & Perini, 2000 อ้างถึงใน อาภาภรณ์ ศิริอาคเนย์, 2533, หน้า 34) ได้กล่าวถึงแบบการเรียนรู้ว่า มีจุดกำเนิดมาจากกลุ่มจิตวิเคราะห์โดยมี จุง (Jung, 1986 อ้างถึงใน อาภาภรณ์ ศิริอาคเนย์, 2533, หน้า 34) เป็นผู้ริเริ่มเน้นถึงความแตกต่างของบุคคลใน 3 ลักษณะ คือ

1. วิธีการรับรู้ คือ การรู้สึก (Sensation) กับ การหยั่งรู้ (Intuition)
2. วิธีการตัดสินใจ คือ การคิดแบบตรรกะ (Logical Thinking) กับความรู้สึกจากจินตนาการ (Imaginative Feelings)
3. วิธีการปฏิบัติหรือคิดใคร่ครวญเมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น คือการแสดงออก (Extroversion) กับ การเก็บตัว (Introversion)

ซิลเวอร์, สตรอง, และเพอรินิ (Silver, Strong & Perini, 1997 อ้างถึงใน อาภาภรณ์ ศิริอาคเนย์, 2533, หน้า 34) ได้สรุปว่าผู้ที่ศึกษาแบบการเรียนรู้ จะเปลี่ยนบุคลิกภาพของผู้เรียนเป็นประเภทต่าง ๆ มากมาย แต่เกือบทั้งหมดจะมีลักษณะร่วมอยู่ 2 ประการ

1. เน้นกระบวนการ แบบการเรียนรู้แบบต่าง ๆ จะเกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้ หรือวิธีการที่แต่ละคนซึมซับข้อมูล คิดวิเคราะห์และประเมินผลออกมา
2. เน้นบุคลิกภาพ ผู้ที่ศึกษาแบบการเรียนรู้เชื่อว่าการเรียนรู้เป็นผลจากบุคลิกลักษณะของแต่ละบุคคลที่จะกระทำในการคิดและความรู้สึก

โบริช (Borich, 1992, pp. 236) ได้แบ่งสิ่งแวดล้อมที่บุคคลแต่ละคนพึงพอใจในการเรียนรู้ ออกเป็น 5 อย่าง คือ

1. สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เช่น การจัดที่นั่งในห้องเรียน แสง อุณหภูมิ ระดับเสียง
2. สิ่งแวดล้อมทางสังคม เช่น การทำงานตามลำพังหรือเป็นกลุ่มทำงานร่วมมือกันหรือแข่งขัน
3. สิ่งแวดล้อมทางสังคม เช่น มิตรภาพ การช่วยเหลือ ความมีอิสระ
4. สิ่งแวดล้อมทางการเรียนการสอน เช่น การบรรยาย หรือการอภิปราย รูปแบบการทดสอบกิจกรรมต่าง ๆ
5. สิ่งแวดล้อมทางด้านการจัดการ เช่น กฎเกณฑ์ รูปแบบผู้นำ ตารางการเรียนรู้

กริกส์ (Griggs, 1996, pp. 285) ได้สังเคราะห์รูปแบบการเรียนรู้และจัดได้ 5 ประเภทดังนี้

1. ด้านสภาพแวดล้อม ได้แก่ เสียง ซึ่งบางคนชอบบรรยากาศที่เงียบสงบ หรือบางคนชอบฟังเสียงเพลงเบา ๆ หรือ บางคนทนต่อเสียงรบกวนได้ สำหรับแสงนั้น บางคนอาจชอบแสงสว่างมาก ๆ แต่บางคนเรียนได้ดีภายใต้แสงสว่างสลัว ๆ ส่วนอุณหภูมินั้นในสภาพที่ค่อนข้างหนาว หรือ อากาศอบอุ่น ในสภาพห้องเรียนที่บางคนชอบนั่งเก้าอี้ที่ปรับเอนสบาย ๆ แต่บางคนก็ชอบนั่งโต๊ะเก้าอี้ที่จัดไว้สำหรับหลาย ๆ คน เป็นต้น

2. ด้านอารมณ์ ได้แก่ แรงจูงใจ ซึ่งอาจเป็นแรงจูงใจภายนอกเช่น ได้รับรางวัล คำชมเชย และสนองความต้องการของพ่อแม่ หรือบางคนเรียนเพราะแรงจูงใจ บางคนเรียนด้วยความเพียรพยายาม มานะบากบั่น ขณะที่บางคนขาดความเพียร และมีความอดทนน้อย ส่วนความรับผิดชอบบางคนมีความรับผิดชอบสูง แต่บางคนขาดความรับผิดชอบ ชอบทำตามคำสั่ง ชอบทำตามคำแนะนำ นอกจากนี้ยังมีการวางแผนการเรียน ซึ่งบางคนจะกำหนดและวางแผนการเรียนของตนเองเรียนเป็นตารางแล้วปฏิบัติตามนั้น แต่บางคนก็ทำตามความพอใจ

3. ด้านสภาพสังคม เป็นสภาพสังคมการเรียนที่ผู้เรียนชอบ ได้แก่ การชอบเรียนตามลำพัง เรียนเป็นคู่ หรือจับคู่ปรึกษากับเพื่อน เรียนกับเพื่อนหรืออภิปรายเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ทำกิจกรรมร่วมกันเป็นหมู่คณะ เรียนกับผู้ใหญ่หรือการมีอำนาจในการศึกษาด้วยตนเองแบบผู้ใหญ่ และความต้องการปรับเปลี่ยนรูปแบบระเบียบแบบแผนที่ใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนอยู่เสมอ

4. ด้านสภาพร่างกาย ได้แก่ สมรรถภาพทางกาย ความต้องการอาหาร ความต้องการการพักผ่อน ช่วงเวลาที่ทำให้สามารถเรียนรู้ได้ดีที่สุด และ การเคลื่อนไหวขณะที่เรียน

5. ด้านจิตวิทยา ได้แก่ โลกทัศน์ในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ระบบประสาทเกี่ยวกับความชอบหรือการปฏิบัติการของสมองทั้งสองข้าง เช่น ความถนัดในการใช้สมองซีกซ้ายหรือซีกขวา เป็นต้น บุคลิกลักษณะ เช่น เป็นคนสุขุมรอบคอบหรือหุนหันพลันแล่น เป็นต้น การพิจารณาไตร่ตรองอย่างถี่ถ้วนกับการตัดสินใจแบบทันที

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องระหว่างแบบการเรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ

สุนทร อิศริยะชัยกุล (2541) ได้ศึกษาและเปรียบเทียบรูปแบบการเรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาวิชาอุตสาหกรรม พบว่า นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงมีความชอบรูปแบบการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ แบบจับคู่ นิยม แบบเป็นกลุ่ม และ แบบรายบุคคล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงทุกสาขาวิชาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

กาญจนา พันธุ์โยธี (2542) ได้ศึกษาแบบการเรียนรู้ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ตามแบบของเฟลเดอร์และโซโลแมน พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่มีแบบการเรียนรู้แบบการมองในมิติด้าน การนำเข้าข้อมูลมากที่สุด รองลงมาคือแบบประสาทสัมผัสในมิติด้านการรับรู้ ส่วนแบบการเรียนรู้ที่พบน้อยที่สุดคือแบบถ้อยคำภาษาในมิติด้านการนำเข้าข้อมูล เมื่อจำแนกเป็นรายมิติพบว่า ด้านการเรียนรู้ของนักศึกษามีแบบการเรียนรู้ประสาทสัมผัสมากกว่าญาณหยั่งรู้ ด้านการนำเข้าข้อมูล นักศึกษามีแบบการเรียนรู้แบบการมองมากกว่าแบบถ้อยคำภาษา ด้านการจัดกระทำข้อมูลนักศึกษามีแบบการเรียนรู้แบบปฏิบัติมากกว่าแบบไตร่ตรอง ด้านการทำความเข้าใจข้อมูลนักศึกษามีแบบการเรียนรู้แบบองค์รวมมากกว่าแบบเป็นขั้นเป็นตอน เมื่อเปรียบเทียบระหว่างแบบการเรียนรู้กับเพศ ภูมิถิ่นนา ระดับชั้นปี กลุ่มสาขาวิชา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและประเภทของการเข้าศึกษา พบว่า เพศ และกลุ่มสาขาวิชา มีความสัมพันธ์กับแบบการเรียนรู้ที่ระดับนัยสำคัญที่ระดับ .05 มีระดับความสัมพันธ์ระหว่าง .01 ถึง .25 ซึ่งแสดงว่าสัมพันธ์กันบ้างเล็กน้อย โดยที่เพศชายมีแบบการเรียนรู้แบบการมองในมิติด้านการนำเข้าข้อมูลมากกว่าเพศหญิง ขณะที่เพศหญิงมีแบบการเรียนรู้แบบประสาทสัมผัสในมิติด้านการรับรู้มากกว่าเพศชาย สำหรับนักศึกษากลุ่มเทคโนโลยีสารสนเทศและกลุ่มสาขาวิชาเทคโนโลยีการเกษตรมีแบบการเรียนรู้แบบประสาทสัมผัสในมิติด้านการรับรู้สูงสุด ส่วนนักศึกษาในกลุ่มสาขาวิชาวิศวกรรมศาสตร์ มีแบบการเรียนรู้แบบการมองในมิติด้านการนำเข้าข้อมูลสูงสุด แต่ไม่พบความสัมพันธ์กันระหว่างภูมิถิ่นนา ระดับชั้นปี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและประเภทของการเข้าศึกษากับแบบการเรียนรู้

ศิริลักษณ์ เถ็งมี (2543) ได้ศึกษาผลการใช้บทเรียนโปรแกรมที่นำเสนอแบบอุปมาน และแบบอนุมาณกับนักเรียนที่มีรูป แบบการคิด เพศ และระดับผลการเรียนที่แตกต่างกัน พบว่า

1. นักเรียนที่มีรูปแบบการคิด และระดับผลการเรียนที่ต่างกันมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. นักเรียนที่เรียนจากวิธีสอนที่ต่างกัน ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วรรณกร หมอยาคี (2544) ได้ศึกษาผลของการเรียนแบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิคแบ่งกลุ่ม คณะผลสัมฤทธิ์ที่มีต่อการรับรู้ความสามารถของตนเอง และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า

1. นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการเรียนแบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิคแบ่งกลุ่มคณะ ผลสัมฤทธิ์มีการรับรู้ความสามารถของตนเองหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

2. นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคแบ่งกลุ่มคณะ ผลสัมฤทธิ์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

3. หลังการทดลอง นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค แบ่งกลุ่มคณะ ผลสัมฤทธิ์มีการรับรู้ความสามารถของตนเองสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการเรียนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

4. หลังการทดลอง นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค แบ่งกลุ่มคณะ ผลสัมฤทธิ์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการเรียนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางที่ระดับ .01

สรุป แบบการเรียน รูปแบบหรือวิธีการเรียนที่แต่ละคนใช้ศึกษาหาข้อมูลและจัดการกับข้อมูลในการเรียนตามความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน ซึ่งแต่ละคนจะมีการเรียนรู้ที่ไม่เหมือนกัน จากงานวิจัยจะเห็นได้ว่า แบบการเรียนบางแบบจะเหมาะสมสำหรับนักเรียนกลุ่มหนึ่ง แต่จะไม่เหมาะสมสำหรับนักเรียนอีกกลุ่มหนึ่ง ดังนั้นแบบการเรียนจึงมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ

2. ความเชื่ออำนาจภายในตน

ความหมายของความเชื่ออำนาจภายในตน

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2536, หน้า 38) กล่าวว่า ความเชื่ออำนาจภายในตนเอง หมายถึง ปริมาณความตระหนักว่าสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดกับตนไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่ดีหรือไม่ดี ส่วนใหญ่เป็นผลมาจากการกระทำของตนเองแทบทั้งสิ้น

สตรีกแลนด์ (Strickland, 1977, p. 221) ได้ให้ความหมายของคนที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนเอง หมายถึง คนที่มีความเชื่อว่าสิ่งต่าง ๆ ที่ตนเองได้รับเกิดจากการกระทำของตนเองไม่ว่าจะเป็นในด้านดีหรือในด้านร้ายก็ตาม และได้อธิบายคุณลักษณะของผู้ที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนเพิ่มเติม ดังนี้

1. เป็นคนที่มีบุคลิกภาพที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง
2. เป็นผู้ที่มีการตัดสินใจที่ดี
3. มีความเชื่อมั่นในเหตุผล และการตัดสินใจของตนเองมีความมั่นคงและเด็ดเดี่ยว
4. ทำงานโดยใช้กระบวนการในการแก้ปัญหา
5. ทำงานเป็นระบบและเป็นระเบียบ
6. มีความสนใจต่อการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม
7. มีความตั้งใจในการศึกษาหาความรู้เพื่อปรับปรุงตนเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมนั้น ๆ

8. เห็นคุณค่าและความพยายามของตนเองและมีสังคมดีในหมู่เพื่อน

มูห์เลนแคมป์ และอาร์ลีน (Muthlenkamp & Arlene, 1981, p. 21) กล่าวว่า ผู้ที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนไม่เพียงแต่จะมีความเชื่อในตนเองเท่านั้น แต่ยังหลีกเลี่ยงหรือต่อต้านความเชื่ออำนาจภายนอกตน ส่วนผู้ที่มีความเชื่ออำนาจภายนอกตนจะพยายามแสวงหาสิ่งที่ดีว่ามีอิทธิพลต่อตนเอง

รอตเตอร์ (Rotter, 1982, pp. 171-172) กล่าวว่า ความเชื่ออำนาจภายในตนหมายถึง เป็นความเชื่อหรือการรับรู้ว่าสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองเป็นผลมาจากการกระทำของตนเองซึ่งผลจะเป็นอย่างไร ตนเองสามารถควบคุมได้ บุคคลประเภทนี้จะมีลักษณะเป็นตัวของตัวเอง มีความกระตือรือร้นต่อความเป็นไปของสิ่งแวดล้อม มีแรงจูงใจ พยายามปรับปรุงสภาพแวดล้อมไปตามลำดับขั้นตอน เห็นคุณค่าและทักษะความพยายามของตนเอง สามารถปรับตัวและควบคุมสถานการณ์ และจัดการกับภาวะคุกคามในชีวิตด้วยตนเอง บุคคลเหล่านี้ยากที่จะถูกชักจูงให้เชื่อโดยไร้เหตุผลได้

ลีฟคอร์ท (Lefcourt, 1990, pp. 413-414) กล่าวว่า คนที่มีอำนาจภายในตนเองหมายถึง ความเชื่อในเรื่องทั่วไปเกี่ยวกับคุณสมบัติส่วนตัวหรือการกระทำกับผลของการกระทำที่เกิดขึ้น ซึ่งอธิบายบุคคลตามความเชื่อที่ยึดถือเป็นแบบ “ภายใน” (Internal) โดยดูจากเหตุผลและการควบคุมการกระทำของบุคคล และจะเป็นบุคคลที่คิดว่าผลต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาจากการกระทำของตน ดังนั้น บุคคลที่มีลักษณะเช่นนี้จะพยายามให้ได้มาซึ่งผลของการกระทำนั้น

จากเอกสารที่กล่าวมาทั้งหมด อาจสรุปความหมายของความเชื่ออำนาจภายในตน หมายถึง การแสดงออกทางพฤติกรรมของบุคคลที่มีความเชื่อว่าเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองเป็นผลมาจากการกระทำหรือความสามารถของตนเอง ซึ่งความเชื่อหรือสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตนเองสามารถควบคุมได้และบุคคลที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนเอง จะมีบุคลิกลักษณะเป็นบุคคลที่มีความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมรอบตัว มีความรู้สึกในการเห็นคุณค่าในตนเอง มีความคิดสร้างสรรค์ในการก่อให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอ มีลักษณะความเป็นผู้นำ มีความกล้าในการตัดสินใจ มีความวิตกกังวลน้อยในสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัว มีความเชื่อในความสามารถของตนโดยเชื่อว่าตนเองมีความสามารถทำได้ การทำงานด้านการคิดมีระบบ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีการใฝ่รู้ใฝ่เรียน และมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการทำงานและการทำกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งคนที่มี ความเชื่ออำนาจภายในตนเองจะประสบความสำเร็จในชีวิต

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความเชื่ออำนาจภายในตน

ความเชื่ออำนาจภายในตน (Internal Locus of Control) เป็นลักษณะทางบุคลิกภาพของบุคคลที่ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของรอตเตอร์ (Rotter, 1982, p. 175) อธิบายว่าเป็นการแผ่ขยายความคาดหวังมาเป็นความเชื่อเกี่ยวกับอิทธิพลของพฤติกรรมต่อผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับตนเอง

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ รอตเตอร์ เป็นทฤษฎีที่ผสมผสานทฤษฎีการเรียนรู้เข้ากับทฤษฎี บุคลิกภาพ โดยเน้นว่าพฤติกรรมสำคัญ ๆ นั้นเรียนรู้มาจากสังคมที่แวดล้อมตัวเราทั้งสิ้น ตัวแปรพื้นฐานตามทฤษฎีนี้มี 4 ตัวแปร คือ

1. ศักยภาพที่จะแสดงพฤติกรรม (Behavioral Potential) หมายถึง ความสามารถของบุคคลซึ่งได้แสดงการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งที่สัมพันธ์กับทางเลือกในสถานการณ์นั้น
2. ความคาดหวัง (Behavioral Potential) หมายถึง ความเชื่อของบุคคลเกี่ยวกับความน่าจะเป็น จากแรงเสริมอย่างใดอย่างหนึ่ง จะเกิดขึ้นจากการพฤติกรรมโดยทั่วไปหลังการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งจะเกิดผลที่ตามมาหลายอย่าง และผลแต่ละอย่างมีความน่าจะเป็นที่จะเกิดขึ้นแตกต่างกันตามความเชื่อของบุคคลซึ่งอาจไม่ตรงกับความเป็นจริงได้
3. คุณค่าของแรงเสริม (Reinforcement Value) คือ คุณค่าที่บุคคล ได้แก่ผลลัพธ์ (Outcome) อย่างใดอย่างหนึ่งเมื่อเทียบกับผลลัพธ์อื่น ๆ ความคาดหวังและคุณค่าต่อแรงเสริมจะมีความเป็นอิสระจากกัน ผลลัพธ์ที่คาดว่าจะมีโอกาสเกิดมากที่สุด อาจมิใช่ผลลัพธ์ที่บุคคลเห็นคุณค่ามากที่สุดก็ได้
4. สถานการณ์ทางจิตวิทยา (Psychological Situation) การที่บุคคลมองสถานการณ์อย่างใดมีอิทธิพลต่อการได้รับแรงเสริมและความคาดหวัง ในสถานการณ์ที่ไม่ปกติเราอาจจะมองผลลัพธ์ทุกอย่างในทางลบ และมนุษย์ต้องการน้อยที่สุด พฤติกรรมจะแสดงออกตามสถานการณ์และความคาดหวังต่อแรงเสริมอาจจะแผ่ขยายไปสู่สถานการณ์ที่คล้ายคลึงกันได้

นอกจากตัวแปรพื้นฐานข้างต้นแล้ว รอตเตอร์ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการให้คุณค่าของสิ่งที่คาดหวัง สรุปได้ว่า บุคคลจะคาดหวังเกี่ยวกับความน่าจะเป็นของผลลัพธ์ที่จะเกิดตามมาจากการแสดงพฤติกรรมของตนเอง และจะแสดงพฤติกรรมในสถานการณ์ต่าง ๆ ตามความคาดหวังเหล่านี้ รวมทั้งคุณค่าที่เขาได้จากผลลัพธ์เหล่านั้น บุคคลจะแสดงพฤติกรรมที่เขาเชื่อว่าจะเกิดผลลัพธ์บางอย่างและมีคุณค่าหลังจากแสดงพฤติกรรม เช่น นักเรียนอาจจะสมัครเข้าร่วมโครงการที่มีความยากลำบาก ถ้าเขาคาดหวังว่าผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นคือ ครูจะยกย่องชมเชย และเพื่อนจะยอมรับ และถ้าเขาให้คุณค่ากับการได้รับการยกย่องชมเชย และการยอมรับจากเพื่อน

ความเชื่ออำนาจภายในตน (Internal Control) เป็นลักษณะของบุคคลที่รับรู้และมีความเชื่อว่าสิ่งเสริมแรงที่ตนได้รับจากการแสดงพฤติกรรมของตนเองนั้น เป็นผลเนื่องมาจากการกระทำของตนเอง หรือด้วยความสามารถของตนเอง

เมื่อบุคคลได้แสดงพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งแล้วได้รับการเสริมแรง ก็จะทำให้บุคคลเกิดความคาดหวัง และเมื่อบุคคลได้แสดงพฤติกรรมนั้นแล้วได้รับการเสริมแรงตามที่ตนคาดหวัง ความคาดหวังนั้นก็จะเพิ่มระดับขึ้น แต่ถ้าความคาดหวังนั้นไม่เป็นความจริง คือ เมื่อบุคคลได้แสดงพฤติกรรมนั้นแล้วแต่ไม่ได้รับการเสริมแรง บุคคลจะลดระดับความคาดหวังนั้นลง การเปลี่ยนแปลงระดับความคาดหวังที่จะได้รับการเสริมแรงนั้น จะมีขึ้นกับพฤติกรรมหรือสภาพการณ์เฉพาะเจาะจงอันใดอันหนึ่งก่อนแล้วจึงค่อย ๆ แผ่ขยายความคาดหวัง (Generalized Expectancy) นั้นไปยังพฤติกรรมหรือสถานการณ์อื่น ๆ ที่ใกล้เคียงหรือคล้ายคลึงกัน หรือมีขึ้นกับพฤติกรรมหรือสถานการณ์ แล้วจึงคล้ายเป็นบุคลิกภาพสำคัญด้านความเชื่อของตัวบุคคล ที่แตกต่างกัน 2 ลักษณะ คือ พวกที่มีความเชื่ออำนาจในตน และพวกที่มีความเชื่ออำนาจนอกตน (Rotter, 1982, p. 179)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษกับความเชื่ออำนาจภายในตน

สุวิมล จอดพิมาย (2537) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่ออำนาจภายใน-ภายนอกตนเองในทัศน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลเซนต์หลุยส์ พบว่า

1. นักศึกษาที่มีความเชื่ออำนาจภายในตน ชั้นปีที่ 1 มีค่าเฉลี่ยของคะแนนสะสมสูงกว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 2, 3 และ ชั้นปีที่ 4
2. อัตรานักเรียนของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2 ไม่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแต่อัตรานักเรียนชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 มีความสัมพันธ์กับ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

สรุป ความเชื่ออำนาจภายในตน เป็นความเชื่อหรือการรับรู้สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองมีการตัดสินใจที่เด็ดเดี่ยว และสามารถที่จะควบคุมสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ ผู้ที่มีอำนาจภายในตนจะเป็นผู้ที่ปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ดี มีความคิดสร้างสรรค์ เป็นผู้นำ กล้าตัดสินใจ มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีความกระตือรือร้น ซึ่งผู้ที่มีอำนาจภายในตนนั้น จะเป็นผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษดี ดังนั้นความเชื่ออำนาจภายในตนมีความสัมพันธ์ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ

ด้านลักษณะประชากร

ลักษณะประชากรของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นวัยที่อยากเรียนรู้ อยากทดลองในสิ่งใหม่ ๆ เป็นวัยที่สนใจการเลือกอาชีพ เริ่มสำรวจความถนัดและความสนใจของตนเอง ตลอดจนคุณลักษณะประจำตัวของตนว่าสามารถที่จะประกอบอาชีพใด หรือศึกษาต่อด้านใด เป็นวัยที่แสวงหาอุดมคติ ปรัชญาชีวิตไว้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิตของตน เป็นวัยที่ต้องการอิสระจากการควบคุมอย่างเข้มงวดของผู้ใหญ่ ต้องการเป็นตัวของตัวเอง และตัดสินใจในสิ่งต่างๆ เกี่ยวกับตนเองได้ (โสภณัท นุชนาถ, 2542, หน้า 14)

โสภณัท นุชนาถ (2542, หน้า 1) ให้ความหมายของวัยรุ่นว่าเป็นวัยที่เจริญเติบโตเข้าสู่วุฒิภาวะทางเพศอย่างสมบูรณ์เป็นการเจริญพร้อม ๆ กันไปทุกด้าน ทั้งทางร่างกายและจิตใจ เป็นวัยที่กำลังจะพัฒนาตนเองไปสู่วัยผู้ใหญ่ต่อไป

กาน (Khan, 1969 อ้างถึงใน ศิกานต์ เพียรบุญญกรณ์, 2546, หน้า 23) ได้กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเกิดจากความรู้ความเข้าใจ เช่น ความถนัดทางภาษาและคำนวณ ความสามารถทางสมองทั่ว ๆ ไป ซึ่งตรงกับกับ เคลาส์ไมเออร์ (Klausmier, 1961, p. 29 อ้างถึงใน ศิกานต์ เพียรบุญญกรณ์, 2546, หน้า 23) ได้กล่าวว่า เพศ และความสามารถทางด้านความรู้ ความคิด เป็นคุณลักษณะของผู้เรียนซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญมากที่สุดในการอธิบายถึงประสิทธิผลทางการเรียน

1. เพศ

ในธรรมชาติสังคมได้กำหนดให้หญิงกับชายมีลักษณะบุคลิกภาพที่แตกต่างกัน ยกเว้นแต่ในช่วงของวัยเด็ก ซึ่งยังไม่อยู่ในขั้นของการแยกแยะความแตกต่างระหว่างเพศอย่างชัดเจนมากนัก และได้มีการทดสอบความสามารถในการเข้าใจลักษณะทางอารมณ์โดยไม่มีการพูดปรากฏว่าหญิงไม่ว่าจะเป็นช่วงอายุใดจะมีความสามารถในการเข้าใจอารมณ์ของบุคคลได้ดีกว่าชาย ความสามารถในการเข้าใจสัญญาณต่าง ๆ

ในปัจจุบันหญิงเริ่มมีความตื่นตัวในด้านเสรีภาพและความเสมอภาคทางเพศเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในโอกาสทางการศึกษา เห็นได้จากการมีแผนงานหลักการพัฒนาสตรีระยะยาวของไทย (พ.ศ. 2535-2554) ทางการศึกษาได้มีการกำหนดในระดับนโยบายการศึกษาโดยส่วนรวมของประเทศที่เปิดโอกาสทางการศึกษาให้ประชาชนโดยทั่วไปไม่จำกัดเพศ อย่างไรก็ตามการที่เด็กหญิงหรือสตรีเข้าศึกษาน้อยในบางระดับอาจเป็นเพราะเหตุผลทางเศรษฐกิจของครอบครัว รวมทั้งค่านิยมดั้งเดิมที่ไม่เห็นความจำเป็นที่จะให้สตรีเรียนสูง (สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี, 2540, หน้า 259 อ้างถึงใน เสวย สิงโตสี, 2544) ดังที่ นีล และ ทิสเมอร์ (Neale & Tismer, 1970 อ้างถึงใน เสวย สิงโตสี, 2544, หน้า 18) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อการเรียนกับผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียนว่าทัศนคติที่มีต่อวิชาที่เรียนมีความสัมพันธ์กับ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติโดยเฉพาะวิชาสังคมศึกษา เรขาคณิต และวิทยาศาสตร์ในเพศชาย สำหรับเพศหญิงนั้นมีความสัมพันธ์กับวิชาการอ่าน

อารี พันธุ์ณี (2534, หน้า 38-39) ได้ให้ความหมายของความแตกต่างทางเพศว่าเป็นความแตกต่างในเรื่องต่าง ๆ ของเพศชายและหญิงที่มีความแตกต่างกันในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน บุคลิกภาพ อารมณ์ และสติปัญญา ส่วนชาวิน (Slavin, 1986, p. 520 อ้างถึงใน มาลินี จุฑะรพ, 2537, หน้า 231-234) ได้กล่าวว่า เพศหญิงส่วนใหญ่มีความสามารถทางด้านภาษา การเขียน และมีสติปัญญามากกว่าชาย แต่เพศชายส่วนใหญ่มีความสามารถทางด้านคณิตศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และวิทยาศาสตร์มากกว่าเพศหญิง ด้านอารมณ์เพศหญิงมีความมั่นคงทางอารมณ์น้อยกว่าเพศชาย ทางด้านสติปัญญาเพศชายส่วนใหญ่จะมีความคิดเฉียบแหลม ลึกซึ้ง และหนักแน่นกว่าเพศหญิง

ส่วนอาร์คเชอร์ (Archer, 1976 อ้างถึงใน พรศรี ลิทธิกุลสมบุญ, 2539, หน้า 31-32) ได้กล่าวว่า ความแตกต่างทางพฤติกรรมระหว่างเพศชายและเพศหญิงนั้น เพศชายจะมีพฤติกรรมก้าวร้าว หุนหันพลันแล่น กล้าได้กล้าเสีย อยากรู้อยากเห็น มีความคล่องแคล่วว่องไว และชอบทำงานโดยอิสระ ส่วนเพศหญิงจะมีอารมณ์ความรู้สึกที่อ่อนไหวง่าย ซักลัว ชอบวิตกกังวล มีความสุขุมรอบคอบ และมีลักษณะพฤติกรรมการยอมรับคำแนะนำ คำอธิบายเหตุผลจากผู้อื่น ซักลัว ส่วน ฮอยังกา บลิค และ เคอร์มิต (Hoyenga, Blick & Kermit 1993, p. 315) ได้กล่าวว่า ความแตกต่างระหว่างเพศชายและเพศหญิงว่า เพศชายส่วนมากชอบทำงานที่สร้างสรรค์และกำหนดกฎเกณฑ์ขึ้นใหม่ด้วยตนเอง ส่วนเพศหญิงส่วนมากจะชอบปฏิบัติตามคำแนะนำที่มีผู้กำหนดให้ โดยสอดคล้องกับ ฮัสตัน และ คาเพนเทอร์ (Huston & Carpenter, 1993 อ้างถึงใน พรศรี ลิทธิกุลสมบุญ, 2539, หน้า 35) กล่าวว่า เพศหญิงชอบการทำงาน หรือกิจกรรมที่มีระเบียบ กฎเกณฑ์กำหนดแน่นอนพร้อมทั้งมีการให้คำแนะนำ หรือคำอธิบายให้ไว้ด้วย และ โฮเดส (Hodes, 1994 อ้างถึงใน พรศรี ลิทธิกุลสมบุญ, 2539, หน้า 36) กล่าวว่า เพศหญิงจะเรียนได้ดีเมื่อได้รับผลย้อนกลับในลักษณะที่บอกคำตอบที่ถูกต้องและมีคำอธิบายถึงสาเหตุที่ผิด

โดยสรุป เพศเป็นปัจจัยให้เกิดความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน บุคลิกภาพ และสติปัญญาโดยเพศหญิงจะมีความสนใจ มีความสามารถ และความถนัดในการเรียนทางด้านภาษามากกว่าเพศชาย เนื่องจากเพศหญิงมีลักษณะพฤติกรรมการยอมรับคำแนะนำ คำอธิบายเหตุผลจากผู้อื่นมีความสุขุมรอบคอบ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับเพศ

พรศรี ลิทธิกุลสมบุญ (2539) ได้ศึกษาการเลือกรับผลย้อนกลับในบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีเพศและระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน พบว่า

1. เพศชายและหญิงที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และต่ำเมื่อเรียนจากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

2. เพศชายและหญิงที่มีการเลือกรับผลย้อนกลับใน บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนต่างกัน เมื่อเรียนจากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

4. ผู้เรียนที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และต่ำที่มีการเลือกรับผลย้อนกลับในบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนต่างกัน เมื่อเรียนจากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ภาษาอังกฤษไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญระดับ .05

ชัยวัฒน์ การรื่นศรี (2539) ผลของการใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบฝึกทักษะที่มีต่อความคงทนในการจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีเพศและความถนัดทางภาษาต่างกัน พบว่า

1. นักเรียนที่มีเพศต่างกัน เมื่อเรียน โดยใช้ คอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบฝึกทักษะมีความคงทนในการจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ไม่แตกต่างกัน

2. นักเรียนที่มีความถนัดทางภาษาต่างกันเมื่อเรียน โดยใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบฝึกทักษะมีความคงทนในการจำคำ ศัพท์ภาษาอังกฤษแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยนักเรียนที่มีความถนัดทางภาษาสูงมีความคงทนในการจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบ ฝึกทักษะสูงกว่านักเรียนที่มีความถนัดทางภาษาดำ

3. นักเรียนที่มีเพศและความถนัดทางภาษาต่างกัน เมื่อเรียน โดยใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบฝึกทักษะมีความคงทน ในการจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

นิฏฐา กัลยาประสิทธิ์ (2539) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบความรู้ความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษเชิงอธิบายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีเพศ และขนาดชั้นเรียนต่างกัน ในโรงเรียนมัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า

1. นักเรียนหญิงได้คะแนนความรู้และความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษเชิงอธิบายสูงกว่าครึ่งหนึ่งของคะแนนเต็ม ส่วนนักเรียนชายได้คะแนนความรู้และความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษเชิงอธิบายต่ำกว่าครึ่งหนึ่งของคะแนนเต็ม โดยนักเรียนหญิงได้คะแนนความรู้สูงสุด

ในด้านเนื้อหาที่สัมพันธ์กับเรื่องที่เขียน ด้านความคล่องแคล่วในการสื่อความหมาย และได้คะแนนความสามารถสูงสุดในด้านกลไกในการเขียน ด้านด้านไวยากรณ์และโครงสร้างของประโยค ส่วนนักเรียนชายได้คะแนนความรู้สูงสุดในด้านกลไกในการเขียน ด้านความคล่องแคล่วในการสื่อความหมาย และได้คะแนนความสามารถสูงสุดในด้านกลไกในการเขียนและ ด้านความคล่องแคล่วในการสื่อความหมาย และเมื่อเปรียบเทียบจากขนาดของชั้นเรียน พบว่านักเรียนที่เรียนในชั้นเรียนที่มีขนาดใหญ่ ได้คะแนนความรู้และความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษเชิงอธิบาย สูงกว่าครึ่งหนึ่งของคะแนนเต็ม ส่วนนักเรียนที่เรียนในชั้นเรียนที่มีขนาดเล็กได้คะแนนความรู้และความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษเชิงอธิบายต่ำกว่าครึ่งหนึ่งของคะแนนเต็ม โดยนักเรียนที่เรียนในชั้นเรียนที่มีขนาดใหญ่ได้คะแนนความรู้สูงสุดในด้านเนื้อหาที่สัมพันธ์กับเรื่องที่เขียน ด้านด้านไวยากรณ์ และ โครงสร้างของประโยค และคะแนนความสามารถสูงสุดในด้านกลไกในการเขียน ด้านด้านไวยากรณ์ และ โครงสร้างของประโยค ส่วนนักเรียนที่เรียนในชั้นเรียนที่มีขนาดเล็ก ได้คะแนน ความรู้สูงสุดในด้านกลไกในการเขียน ด้านความคล่องแคล่วในการสื่อความหมาย และคะแนนความสามารถสูงสุดในด้านกลไกในการเขียน ด้านความคล่องแคล่วในการสื่อความหมาย

2. ในการเปรียบเทียบทั้งความรู้ และความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษเชิงอธิบายระหว่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีเพศและขนาดชั้นเรียนต่างกัน พบว่า คะแนนความรู้ และความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษเชิงอธิบายของนักเรียนที่มีเพศและขนาดชั้นเรียนต่างกัน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ธีรวัฒน์ ดันทนีส (2545) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านเนื้อเรื่องภาษาอังกฤษที่เหมาะสมกับเพศระหว่างนักศึกษา ชั้นปีที่ 1 เพศชายและเพศหญิงที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษในระดับต่างกัน พบว่า

1. นักศึกษาชายมีความเข้าใจในการอ่านเนื้อเรื่องภาษาอังกฤษที่เหมาะสมกับเพศชาย มากกว่านักศึกษาหญิง อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

2. นักศึกษาหญิงมีความเข้าใจในการอ่านเนื้อเรื่องภาษาอังกฤษที่เหมาะสมกับเพศหญิง มากกว่านักศึกษาชาย อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

3. นักศึกษาชายที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษในระดับสูงมีความเข้าใจในการอ่านเนื้อเรื่องภาษาอังกฤษที่เหมาะสมกับเพศชายมากกว่านักศึกษาหญิงที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

4. นักศึกษาชายที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษในระดับต่ำมีความเข้าใจในการอ่านเนื้อเรื่องภาษาอังกฤษที่เหมาะสมกับเพศชายมากกว่านักศึกษาหญิงที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษในระดับต่ำ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

5. นักศึกษาหญิงที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษในระดับสูงมีความเข้าใจในการอ่านเนื้อเรื่องภาษาอังกฤษที่เหมาะสมกับเพศหญิงมากกว่านักศึกษาชายที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

6. นักศึกษาหญิงที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษในระดับต่ำ มีความเข้าใจในการอ่านเนื้อเรื่องภาษาอังกฤษที่เหมาะสมกับเพศหญิงมากกว่านักศึกษาชายที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษในระดับต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เวป (Webb, 1986) ได้ศึกษาความแตกต่างของเพศ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพบว่า เพศชายและเพศหญิงจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่แตกต่างกัน

บาสเคอร์ (Bascur, 1995) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการเรียนภาษา เพศ รูปแบบการเรียนภาษา การเลือกอาชีพ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาต่างประเทศ พบว่าไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการเรียนภาษา เพศ รูปแบบการเรียนภาษา การเลือกอาชีพ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

สรุป ในธรรมชาติแล้วเพศหญิงกับเพศชายจะมีความแตกต่างกันในทางกายภาพทั้งทางด้านบุคลิกภาพ อารมณ์ และสติปัญญา ความแตกต่างของเพศในเรื่องต่าง ๆ ระหว่างเพศหญิงกับเพศชายที่มีความแตกต่างกันและไม่แตกต่างกันทางผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จากการวิจัยพบว่าเพศหญิงจะมีความสามารถทางด้านภาษา การเขียน และสติปัญญามากกว่าเพศชาย ส่วนเพศชายจะมีความสามารถด้านคณิตศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และวิทยาศาสตร์มากกว่าเพศหญิง แต่ในบางครั้งทั้งเพศชาย และเพศหญิงก็มีความสามารถทางภาษาพอ ๆ กัน

2. จำนวนวิชาภาษาอังกฤษของชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่เรียนมาแล้ว

จากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดจำนวนรายวิชาภาษาอังกฤษที่ต้องเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย คือ วิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน จำนวน 6 รายวิชาและอาจเลือกเรียนรายวิชาเพิ่มเติมได้อีกตามความต้องการของผู้เรียน

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ประกอบด้วย 4 สาระ 8 มาตรฐาน คือ

สาระที่ 1 ภาษาเพื่อการสื่อสาร ประกอบด้วย 3 มาตรฐาน คือ

มาตรฐาน ต 1.1 เข้าใจกระบวนการฟังและอ่าน สามารถตีความเรื่องที่ฟังและอ่านจากสื่อประเภทต่าง ๆ และนำความรู้มาใช้อย่างมีวิจารณญาณ

มาตรฐาน ต 1.2 มีทักษะในการสื่อสารทางภาษา แลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร แสดงความรู้สึก และความคิดเห็นโดยใช้เทคโนโลยี และการจัดการที่เหมาะสมเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

มาตรฐาน ต 1.3 เข้าใจกระบวนการพูด การเขียน และสื่อสารข้อมูล ความคิดเห็น และความคิดรวบยอดในเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างสร้างสรรค์ มีประสิทธิภาพและมีสุนทรียภาพ

สาระที่ 2 ภาษาและวัฒนธรรม ประกอบด้วย 2 มาตรฐาน คือ

มาตรฐาน ต 2.1 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา และนำไปใช้ได้เหมาะสม

มาตรฐาน ต 2.2 เข้าใจความเหมือนและความแตกต่างระหว่างภาษา และวัฒนธรรมของเจ้าของภาษาและวัฒนธรรมไทย และนำมาใช้อย่างมีวิจารณญาณ

สาระที่ 3 ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ประกอบด้วย 1 มาตรฐาน คือ

มาตรฐาน ต 3.1 ใช้ภาษาต่างประเทศในการเชื่อมโยงความรู้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น และเป็นพื้นฐานในการพัฒนาและเปิดโลกทัศน์ของตน

สาระที่ 4 ภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชนและโลก ประกอบด้วย 2 มาตรฐาน คือ

มาตรฐาน ต 4.1 สามารถใช้ภาษาต่างประเทศตามสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งในสถานศึกษา ชุมชนและสังคม

มาตรฐาน ต 4.2 สามารถใช้ภาษาต่างประเทศเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ การศึกษาต่อการประกอบอาชีพ การสร้างความร่วมมือ และการอยู่ร่วมกันในสังคม (กรมวิชาการ, 2544, ข)

การกำหนดโครงสร้างรายวิชา

1. สาระการเรียนรู้พื้นฐาน เป็นสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาจัดให้ผู้เรียนทุกคนเรียนตลอดหลักสูตร สำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ภาษาอังกฤษ เป็นสาระการเรียนรู้พื้นฐานที่กำหนดไว้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ต้องครอบคลุมผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค ที่ได้วิเคราะห์และกำหนดไว้แล้ว นำมาจัดเป็นจำนวนรายวิชาได้ตามความเหมาะสมโดยอาจจัดเป็น 1 รายวิชา 2 รายวิชา 3 รายวิชา ฯลฯ (ส่วนใหญ่นิยมจัดเป็น 1 รายวิชา) และเมื่อเรียนได้สาระการเรียนรู้พื้นฐานครบในแต่ละช่วงชั้นแล้ว ผู้เรียนจะต้องมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด

2. สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม เป็นสาระการเรียนรู้ที่จัดขึ้นตามนโยบายและจุดเน้นของสถานศึกษา ที่มุ่งพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น โดยเลือกจากผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้รายปี และรายภาค ที่ได้วิเคราะห์ไว้แล้ว และพิจารณาว่าสำคัญ ต้องการส่งเสริมให้เข้มข้นขึ้น หรือเขียนเป็นผลการเรียนรู้ที่คาดหวังขึ้นใหม่

ตามเป้าหมาย แล้วนำมาจัดเป็นสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมเพื่อให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความสนใจ ความถนัด และความต้องการ ทั้งนี้สถานศึกษาสามารถจัดได้ตั้งแต่ช่วงชั้นที่ 2 เป็นต้นไป (กรมวิชาการ, 2544 ข)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและจำนวนวิชาภาษาอังกฤษของชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่เรียนมาแล้ว

ศุมนิตรา ศรีชูชาติ (2537) ได้ศึกษาการเลือกแผนการเรียนของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจังหวัดเชียงราย พบว่า วิชาภาษาอังกฤษมีอิทธิพลต่อแผนการเรียนศิลป์-ภาษา ส่วนแผนการเรียนวิทย์-คณิต แผนการเรียนศิลป์-คณิต และแผนการเรียนศิลป์-ภาษา ทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ร้อยละ 36.06 51.25 และ 61.01 ตามลำดับ

สรุป จำนวนวิชาภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่เรียนมาแล้ว คือ จำนวนรายวิชาภาษาอังกฤษทั้งหมดของนักเรียน ที่เคยเรียนมาแล้วตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ทั้งรายวิชาพื้นฐานและรายวิชาเพิ่มเติม ที่นักเรียนเลือกเรียนนั้น จากผลงานวิจัยแสดงให้เห็นว่า จำนวนวิชาภาษาอังกฤษ มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ